

NARODNI DNEVNIK

Izhaja vsak dan opoldne, izvenredno nedelje in praznike.

Mesečna naročnina: V Ljubljani in po pošti: Din 20.—, inozemstvo Din 30.—.

Neodvisen političen list.

UREDNIŠTVO:

SIMON GREGORČIČEVA ULICA ŠTEV. 23.

UPRAVNIŠTVO: KONGRESNI TRG ŠTEV. 3.

TELEFON ŠTEV. 2852.

Rokopisi se ne vračajo. — Oglasi po tarifi.

Pisnim vprašanjem naj se priloži znamka za odgovor.

Račun pri poštnem čeku, uradu štev. 13.633.

Oton Župančič -- petdesetletnik.

Kakor hočete: jubilej rojstva ali jubilej ustvarjajočega duha. Pred njim se bo jutri narod poklonil. Naša srca mu morejo izraziti le veselje, da je med nami.

V motnih dneh praznujemo ta dan. Par let nas loči od velikih doživetij, ki niso izpremenila le dosedanje usode našega naroda, temveč so globoko pretresla organizem celokupnega evropskega, svetovnega življenja. Kar so že leta preje slutili duhovi-vidci, se je v tistih dneh groze, ko je človeštvo gledalo iz oči v oči veliko umiranje, razpadanje obstoječih temeljev, razodelo slehernemu človeku. Prepadi med ljudmi so izginili, v zavesli skupnega gorja so se ljudi v najmanjšem porajale misli, bodisi grenke, ali uporniške in krčevito iskale smisla za lastno življenje. In potem? Potem se je vrnil kmet na polje, delavec v tovarno. Navidezno se ni nič izpremenilo, toda globoko v duši zeva lačna praznота. Mislileci duh poizkuša zajeti čas, pa se zdi, da je utrujen od preživelih naporov. O, on sluti, da je zastalo zatišje pred nevihto, da srca pričakujejo nekaj, kar mora priti. Mrzlično išče stvaritelj novih oblik, da bi v njih izrazil novo vsebino časa. Tako je navidez, da tipa del človeštva za fantomi, a drugi je izgubil stik z duhovnim življenjem, zaril se je v materijo, povečuje jo in obožuje, v njej išče zdravja ali vsaj tolažbe.

Pri nas je malodušje doma. Maloštevilni narod smo, vajeni od nekdanj, da se borimo za drobnice. Le redkokdaj nas je prešinila velika zavest, da smo rojeni za polno življenje. Boječnost nam je v naturi, tisti redki, ki v borbi ne popuščajo, izkrevave osameli na bojišču. Poglejmo, kako se borimo za naša ognjišča? Svoje najboljše tradicije pozabljamo, brigamo se za hipne uspehe, kadar pa zahleva čas, da bi dali vse za svojo bodočnost, tedaj si zapiramo oči in ušesa. Ali je še vedno tako, da je bila na uslihi fraza, v srcu pa prikrita laž? Kdaj pridejo časi, da bomo svesni svojega človečanskega doslojanstva, da se slrnemo v enoto?

Žalostno bi bilo, če bi ne živeli med nami duhovi, ki se sredi narodnega dirindaja in malikovanja pehajo za resnico. Bistvo vsega našega življenja jim je pred očmi, sleherni laž in frazo vračajo. Nesebična ljubezen jim gori v prsih, da bi odrešili sebe in človeka. Kolikokrat se njihova beseda izgublja v glušem vsakdanjem svetu.

Jutri pa je duhovni praznik. Pozdravili bomo enega izmed tistih ustvarjajočih duhov, ki je od rojstva iskal resnico in lepoto za nas.

Pred leti, ob Prešernovi stoletnici, je Oton Župančič napisal za jubilej svojo ponosno »Pesem mladine«, v kateri se je vtelesila vera predvojnega generacije. V njej je duh oblikoval zakone narodovega organizma, zato ostane večno mlada.

Ali se vam ne zdi, da je napisana za te kaotične dni, ko se ruši stavba duhovnega in družabnega življenja? Ali ne kliče vseh živih v srcu, da gredo v boj za boginjo svobode?

Izrekel je veliko vero, da nam nihče ne more zatajiti solnca, da nikoli ne ugasne v nas duh, ki je že v davniini zastlul resnico in svobodo človekovo.

Stvaritelj jubilej je duhovni praznik njegove pesmi.

Župančič je ob priliki, ko je pisal o narodu in historicizmu, povedal tele

besede: »Mi pa gledamo v bodočnosti veseli in častiljivi del naše zgodovine.«

Te besede je zapisal mož, ki je v sebi premislil našo preteklost in bodočnost. Brez predsodkov je gledal naše gibanje, ostro je sodil, veliko upanje mu je morala potrditi resnica.

Za nas pa je on ustvarjajoči duh naše zgodovine.

Nič ne pomaga, naša zunanja zgodovina je tako kratka, da bi je lahko povedali v par stavkih. Sveta nismo nikoli oblikovali, kakor drugi veliki narodi. Naš lonček je bil na ognjišču zapadne Evrope le pristavljen, kadar je drugje že davno vrelo, je pričelo v našem kipeti. Najizrazitejši boj za domačo grudo in lastne svelinje oslonejo pač le turški boji.

vzniklemu življenju, lastne knjige smo zažigali, toda duh ni mogel počivati. V globinah se zogščala, dokler ga ne pozove tajni klic in vstal je Prešeren, veliki genij, oblikovalec miselnosti in srca slovenskega človeka. Duh je ustvaril narod. Ko se Prešernu zapirajo trudne oči, vsalja v širših plasteh volja in narodova zavest. Na malem poprišču so zagoreli živahni plameni, prične se boj za luč in resnico. Krepko oblikujejo posamezni duhovi notranje življenje, vedno sodobno z evropsko miselnostjo. Tisti kmet, ki je tako dolgo molče oral, pošilja v svet vedno sveže sile, ki izpopolnjujejo organizem naroda.

V dneh, ko se na zapadu že napoveduje približajoča se katastrofa, in se

zreti v bodočnost. Po svojih duhovnih stvariteljih živi v krogu drugih narodov, z njimi deli blodnje in motnjave, z njimi se bori za resnico bodočih dni.

Prišli so dnevi, ko mora slovenski narod zaživeti iz cela. V njegovih rokah je moč, kako bo zgradil hišo za vse socialne plasti svojega organizma, pred lastno dušo bo odgovoren, kako se bo boril za človečanstvo.

Pevec »Naše besede« vprašuje:

Rod, veš še, da tvoj kralj je z ognjem kronan in da nihče iz rok mu žezla ni izzzvil? [bil, in da za vse, kar je razgrnil Bog ljudem sveta, za polje, goro, log, za zver in dušo pravda še, še teče in vsa vroča vre?

Pevec »Naše besede« je pozval: Slovenska misel, vzpluj, vrzi se do nebes!

Skrivnost velikega duhovnega stvaritelja? Z boječo roko pišem, čeprav bi bil rad junaški.

Zrasel je iz zemlje, vsa njena tradicija se je v njem zgostila. Gledal je človeka na njej, ne od danes in od včeraj, prižel ga je na svoje srce, kakor živi že tisoč let. In videl je sebe med njimi, svojo ljubezen in koprnenje, svojo bolešč in obup, čutil je moč poguma, da bi zmagal zase in za lastni rod.

V mladostni ljubezni razodeva svetlost svojih sanji neugnani življenjski sli, posegajoči po vseh časah ne stavlja nikakih meja, zaupa le v lastno modrost. Bogastvo duševnih videnj in stvariteljska moč mu razodevala njegovo poslanstvo. Spogleda se z lastno usodo, mladenič dozori v moža.

Srce, ki bije, da ga sluša milijon, se zave, da mora živeti iz cela, da gre za vse. Pa tava zopet brez cilja med ljudmi; šegava beseda mu je uleha, rad modruje, povsod ga spremlja zdravje, to je veselo gledanje v življenje.

V duši pa se oglašča globoka notranja potreba, da bi si odgovoril na poslednje vprašanje.

Ozre se v svelece nad in pod seboj. V begu večnosti je zagledal sebe in svoj zarod.

Potaplja se v mrakove, kjer živi gluhi rod. Najljubši odzivom iz nadzemskih svetov prisluškuje, pekoče zemlske strasti mu mamijo duh.

Neizprosno si izprašuje vest, pritajenim lažem v sebi hoče do dna, biča se in trpi, utrujeno srce hlepi po živi življenjski resnici. Preveč se je nagromadilo v njem dvomov, da bi obležal pred maliki drugih in molil fraze. V neveri sodobnega časa se grize, iz teme obupa upira oči v dalje, da bi zagledal tisto svetlobo, ki je resnica in ki edina daje moč, živeti in se dati za vse.

Kadar je v srcu najvišja radost, tedaj se mu se v spajanju in razdvajanju materije, njenem kroženju in nagonski sli odkrivajo videnja večnih duhovnih zakonov, kadar pa ječi duša v najhujši bolesti, tedaj se grudi, da bi ga obsenčila Milost, najskrivnostnejše duhovno razodelje.

Vse njegovo življenje je neprestana borba za svojo podobo. On ve: vsak človek in vsak narod mora priti do nje.

Dana mu je bila moč, da je svoj svet ustvarjal v besedi, ki bo za čuvstveni in miselni svet novega človeka tako nujna, kakor je otroku abeceda. Ustvarjal jih je s tistim instinktom, s katerim je prvi orač naše zemlje izražal svoje misli. Bogastvo njegovih podob pa je živa priča stvariteljske sile.

Oton Župančič

V socialnem življenju nismo imeli plasti plemstva, ki je v naših sosednih deželah dolgo časa predstavljala živoč narodovo silo. Takrat je pri nas kmet oral zemljo, ustvarjal rodovitno prst za bodoče rodove. Velika socialna gibanja so pjskala ob naše bregove, v vrline nas niso potegnili. Kmeti so punli so največji odmev svetovnih dogajanj. Šele pozno sta se iz edinega stana, ki je čutil in živel po naše, izločila meščanski in delavski stani, tako smo slopili na prag nove dobe.

Jaz pa vidim našo zgodovino drugje. Nič manj ni važna, v okvirju človeštva pa silnejša kot zunanja. To je narodova duhovna zgodovina.

Ko je tuji plemič gradil po naši zemlji gradove, je kmet sprejel krščanstvo in z njim vidno obliko tedanjega, sodobnega duševnega življenja. Njegovo trpljenje in ljubezen so počelki naše zgodovine. Zanimivo je, da je v veliki reformacijski dobi sin slovenskega kmeta zapisal slovensko besedo, ki je postala posoda duhovne zgodovine. Tuje in domače sile so se borile proti

obenem ustvarjajo novi temelji družabnega reda, živi slovenski narod v toku življenja. Veliki duševni razmah na zapadu, najde ljudi pri nas stvaritelje nove miselnosti. Mladi ljudje se uvrščajo med borce v sklenjeni verigi, brezobzirno se bore za novega človeka, snemajo laži krinko z obraza, v podzvestni sli grade nov svet miselnosti in čuvstvenosti slovenskega človeka.

Župančič stoji med stvaritelji slovenske duhovne zgodovine. V njem utripa slovensko srce iz cela. Ni se strašilo pred žalostno preteklostjo, bičalo je lastne grehe, opralo je madeže in pege, gledalo je lastni narod med drugimi narodi in ga potrdilo za novo življenje. V bolesti se je svaritelj očistil, v samoti je našel vero, ljudi najmanjšemu je dal pogum, da živi in se udeležuje v zgodovini človeštva.

Pretekla zgodovina nas ne more več strašiti, mi imamo duhovno zgodovino, ki je ustvarila narod in ga ustvarja še v tej uri. Vsi napor, bolesti, trpljenje duha je zgodovina modernega človeka. Slovenski človek more brez strahu

Odkod ta moč? To je dar ustvaritelju novih svetov.

Zdaj, srce v sredini, zdaj bodi krepko! Rodilo si ritem skrivnostne zavesti, v čisti si presojilo mrakove bolesti, prizdvi še duše odvsepovsod, omreži jih, zveži jih, strni v en rod!

Razpel je pred nami čar svile bo- dočnosti, v kateri bomo zagledali svojo podobo.

Je: kdor je šel od konca s smerjo, kdor sméri oslavlja je do kraja zvest in ves se pognal je v samo rast: —

In mi? Kaj mu morejo razodeli naša srca? En sam odgovor vem: našo ljubezen.

JUŠ KOZAK.

„Duma“.

(Par besed za publikum — ne za Poeta.)

Ob javnih deklamacijah in v privatnih pogovorih lahko človek, ki se zanima za Župančičevo tvorbo in nje odziv v slovenski javnosti, prav kmalu opazi, kake težave dela, celo slovstveno izobraženim ljudem, Župančičeva tvorba v celoti, posebej pa še eden njenih značilnih viškov, »Duma«. Udajajo se sugestivnemu čaru njegovega dela, opajajo se ž njim, toda vedno jim ostane še doberšen del njegovih tvorb, do katerih ne prodrejo prav, in to jih moti. Res je, da je v pesniški tvorbi nekaj svojevrstno transcendentalnega; saj pesem z izbero besedi, ž njih posameznim zvokom, z ritmom pesniške izgradbe samim doseže mnogo večjo polnoto vsebine, ko pa se da zajeti s trivialno logiko preprostega stavka v prozi. Če bi se to, kar je hotel povedati poet, dalo povedati tudi z vsakdanjo terminologijo dnevnikovega podlistka, bi bila vsaka pesem in vsaka poezija nepotrebna. Vendar pa se proza razlagavca lahko vsaj v neki meri tako približa umetniškemu delu, da čutečemu (in ne samo mislečemu!) človeku pripomore do globlje- ga vpogleda v umetniško delo. Odpre mu okno, vrata, ali mu vsaj da ključek do njih — sedaj pa ti sam, če imaš poleg oči v glavi še notranje oči, glej, opazuj in sodoživljaj, uživaj! — Zdi se mi, da bi bilo zoper vse slavne tradicije slovenskih slavnosti in ljudskih veselja, če bi se v trop gratulantov ne prirnil tudi »školnik« z velikimi očali, nagubanim čelom in povzdignjenim svinčnikom. Bodi torej!

Ce hočemo globlje umeti kako pesniške delo, ne bomo po njegovem smislu izpraševali školnikov, profesorjev in druge take nadležne svojati, ampak se bomo obrnili naravnost do tvorca samega. On nam bo, in po pravici, odgovoril, da komentar ni njegova stvar, ali pa bo citiral Boga v Prešernovih ustih, naj pevec poje, kakor mu je grlo ustvarjeno, stvar p. t. publikuma pa je, da njegovo petje posluša ali ne, razume ali ne. Toda ravno Župančiča nam zaradi »Dume« ni treba nadlegovati, ker je on sam že, pred mnogimi leti, dal ključek za to pesem. V »Domu in svetu« l. 1911, v znamenitih »Obiskih«, ki jih je tam priobčil Izidor Cankar, ki pa so, dasi najzanimivejši in največji prispevek v tem letniku, v »Kazalu« zamočani (kar je dokaz, s kakimi težkočami se je naša mlada umetnost še pred nedavnim borila v naši javnosti — v ostalem pa nič ne škoduje, ker so ti »Obiski« izšli v knjigi, ki se dobi v vsaki boljši knjigarni!) — tam torej je Župančič na str. 76 v prvem stolpcu proti koncu izjavil sledeče:

»Duma« mi je blodila po glavi ne vem koliko let — že od tistega časa, ko sem napisal »Z vlakom« — leta in leta se mi je ta snov poetično oblikovala. V »Dumi« sem hotel pogledati domov z jasnim

očesom in čutečim srcem: zato sem vpe- ljal dva glasova. Trezno sem hotel pre- gledati vse, kar je našega, mizerijo in veličino, nato pa preko romantike (žen- ski glas) in kozmopolitizma (moški glas) delati dalje.

Ce pogledamo — govori »školnik«! — »Dumo« v pravem tisku, v »Samogovo- rih«, in v drugem natisku, v »Mladih po- tih«, vidimo, da je v obeh knjigah na- tisnjena s pesmijo »Z vlakom« kot z ne- kakim uvodom. Saj je »Duma« prav za prav nje nadaljevanje in poglobljen in razširjen isti problem. In če si pogleda- mo »Dumo« samo — toda res jo je treba vzeti v roke in si jo pogledati — vidimo, da je po značilnih verzih, ki se ponav- ljajo, razdeljena v nekatere oddelke. V uvodnih treh verzih je treba strogo ločiti med »pesmijo«, ki jo poje »ženski glas« in »pojočim glasom«, ki je moški glas — kar je za vso nadaljnjo zgradbo pesmi zelo »važno«, seveda za onega, ki se ne ustraši že pred zanj nerazumljivim naslo- vom »Duma«, ki pomeni (v maloruščini) zamišljeno, otožno, melanholično popev- ko. Nato sledi »Pesem moža in odgovor ženski pesmi«. Mož je tukaj posebljen razum, intelekt, ženska je čustvo, primar- no, primitivno, po svoje prikupno: oba ta se kregata v pesnikovem srcu za pre- moč, on njune besede ponavlja. Moški glas najprej označi ženskega, nato pa re- producira njegove besede. Označba sega od besed »Sredi poljan« do konca iste kitice, če jo smemo tako imenovati »pe- sem žit«. Nato sledijo prave besede žen- skega teksta, ki so, kakor tudi v slede- čem, čudovit opis prirodnih, primarnih, naravnih lepote, samo njih zunanje lice. Beri jih in spomni se pri tem Gasparije- vih risb! Vse to je slavošpev primitivni, toda ravno vsled tega tako ljubki in pri- kupni naturnosti naše domačije, skoraj že nekaka apoteozo našega »primodu- ševstva« To je »zelenca«, mlada, naturna pesem, v kateri domačija poetu očita, po- čemu išče v tujini lepote, se muči in duši svojo dušo, ko je domačija ravno taka »roža med rožami« — če bi se pomešala med rože tujke, bi je niti ne razbral iz njenih družic. Proti tej pesmi, ki ga vabi »na kmete«, se upre pesnikov »ponos« in ž njim njegova pesem: proti kmeti- ski pesmi postavi »pesem mest« in z retorič- nim vprašanjem »Kje je tujina? Kako me duši?« pravi, da zanj ni bilo nikjer tujine, da ga ni nikjer dušila, da je bil sam tudi med tujci enako ž njimi čuteč, da ga je šele tujina razgibalala, da je nje- govo srce utripalo »v taktu mogočnem, potisočjem«. In z ostro gesto postavi kontrast, češ, šele v tujini »v novo živ- ljenje planila je duša s eljaka«, nova mu vera objela srce je utrujeno«. In z istim ponosom, ki izhaja iz vseh teh be- sed ne samo v lepoto zasanjanega, ampak tudi mislečega in razglabljalčevega moške-

ga glasu, ponovi na koncu: »ljubim jih s hrupom in šumom, ta velika mesta — skoznje v svobodo gre, skoznje v bodoč- nost gre cesta...«

Pa mu zazveni srce, ne o lepi rodni zemlji, ampak s poudarkom: »Sveta si zemlja, in blagor mu, komur plodiš —«! Svetost zemlje, roditeljice, hraniteljice je močnejša ko nje lepota. Pri tem se spom- ni očeta, ki mu ni samo odpiral lepote zemlje, ampak odstiral tudi zavese nad skrivnostmi prirode. Vsi ti spomini se strnejo v grandiozno apoteozo »O rodni dom, o hiše očetove streha ti!« — apote- oza onega rodnega doma, ki ga poet več nima, apoteozo, ki kulminira v podobi o golobih nad gorečo hišo in se značilno prevagane v vsebine polne, težke verze: »Mladost je zdaj moja bujno glavó povesila, a misel se tajna je v ptice podnebne vlešila, ni bila golob več, ki obletava požar, zdaj bila je orel, ki so mu peroti vihar, oči so mu bliski, hiteči v temino — daljino, iskale, našle so, ne doma, vse več: domovino...« Od lepote, od svetih spominov na rodno zemljo in rodni dom se poet obrne k bo- lestim, ki jih ta zemlja trpi. Dom ni več nje dom, domovina postaja ves svet, je

že »tamkaj v Ameriki, tamkaj v Vest- faliji« — a kaj je ž njo, kaj bo ž njo? Domovina sili v tujino, kje pa je potem še domovina, kaj je po vsem tem še tuji- na? V daljo razsipa domovina svoje seme kot plod, toda kaj bo s tem semenom? Brez meja je postala, kje pa potem še je? Poet, ki je leta in leta gledal, slušal, sa- njal, plakal, upal, izpraševal za njeno skrivnost, ji tudi tokrat ne more poklo- niti drugega, ko zavest svoje zaskrbljene ljubezni, ki se je iztisnila v pesem domo- vini. V pesmi »Z vlakom« se je imenoval še sina domovine, »ki vse predolgo v sr- cu mu spita trpka bolest in ljubezen, še nema«, tukaj je ta ljubezen dobila be- sedu, ki je enako jasna, kakor presunljiva. Saj je samo drug izraz onega, kar je Župančič povedal že »V teh težkih dneh«:

»Da mi je za zarjo blestečo pogledati in kaj ljubeza, dobrega ti povedati v teh težkih dneh, o domovina...«

In česa je domovini, materi, bolj treba ko velike, dejanske ljubezni njenih veli- kih in malih sinov? Joža Glonar.

Oton Župančič.

Tik ob koncu prošlega stoletja je skozi precej mračno ozračje slovenskega jav- nega in kulturnega življenja planila luč novega duševnega življenja: čas, ki osta- ne v zgodovini naših potov gotovo eden »ajsvetlejših mejnikov«. Poleg veličine ta- krat v udeleževanju prebujenih src zna- či ta doba za nas prelom z omejenim pro- vincijalnim životarjenjem, prelom z du- hovno odvisnostjo, za zmerom izbito okno v svet; polet svobodnega duha v neizmernosti svetovnih duhovnih hori- zontov. In to pomeni korakanje z ostalo Evropo v isti vrsti, to pomeni iz dna na- šega organizma spočeto sposobnost sa- mosvojega odgovarjanja na vsa vpraša- nja, ki nam jih stavlja in bo stavila so- dobnost. Z našo takozvano slovensko mo- derno je bilo pri nas izvršeno tisto delo, ki nas je definitivno podčrtalo kot na- rod, kot samostojen organizem in ves naš razvoj od tam dalje dokazuje, kako na široko je zakipelo po našem svetu, od- kar so utrle solnce svobodno pot takrat tako mlade roke.

Slovenske moderne dom je bila stara cukrarna na Poljanah. Tam so se sesta- jali prijatelji in se ogrevali ob skupnih ciljih in skupnem prebiranju priljublje- nih pesnikov in pisateljev. Odtod, iz te ogromne mračne hiše je bil srebrn trak mladih sanj preko male domovine v pro- stranost svetovnih snovanj, v ozračje ev- ropske duševnosti. Dvema od prijateljev ni bilo dano, da zaromata v svet, zbirat in izpopolnit zaklade svojih duš, da jima zaigra srce v tistem solncu, s katerim sta takrat pripevala v skrivnem sorodstvu. D. Kette in J. Murn sta v isti mračni cu- krarni zaključila svojo zemeljsko pot, kakor dva cvetova, ki sta že ob prvi zarji klonila v smrt. Dva od njih sta pa uča- kala svet in spoznanja, misel in čustva svobodnega srca in vzgojo ob njih, uča- kala sta polno šolanje svoje duše v du- hovnih tokovih takratne Evrope in zori- tev svojih vrednot ob toploti, trpljenju in spoznanjih skrivnostih domače zemlje. Visoko sta segla in z veliko svetlobo na- polnila svoj rod. Ivan Cankar se je s svo- jih razorov, še ves pri delu, umaknil prvi; prvi je odšel za Kettejem in Mur-

nom in ostal je še Oton Župančič, edini, ki mu je usoda naklonila polni razvoj in prirodno dozorevanje vseh tvornih moči in sposobnosti.

In Oton Župančič dopolnjuje te dni svoje petdeseto leto. Bil je rojen 23. ja- nuarja leta 1878 na Vinici v Beli Krajini prišel po dovršeni ljudski šoli na ljub- ljansko gimnazijo, kjer je leta 1896 z do- brim uspehom položil zrelostni izpit. Od- tod po takrat najobičajnejši poti sloven- skega dijaka na Dunaj. Leta 1902 je do- vršil študije na filozofski fakulteti in se vrnil v domovino, služiti svoj vsakdanji kruh. Leta 1903 je pol leta poučeval na l. državni gimnaziji v Ljubljani zemlje- pis in zgodovino, vendar ga ni dolgo vzdržalo doma. Krenil je v svet, v Pariz, da se izpopolni in sreča s svobodnim življenjem izven ozke in mrke duhovne atmosfere doma. Leta 1912 je prevzel po- sle gledališkega dramaturga. Toda že pri- hodnje leto je pustil to mesto in postal upravitelj mestnega arhiva ljubljanske občine. Tekom svetovne vojne je ostal obvarovan vojaških dolžnosti in bil po prevratu imenovan od ministra prosvete za dramaturga Narodnega gledališča in pozneje za generalnega tajnika; v tej funkciji služi še danes.

To vrsto na zunaj ne posebno burnih let je Oton Župančič izpolnil z delom, ki ga danes izpričuje kot našega največjega živečega pesnika in genialnega obliko- valca jezika in ki je zelo obširno. Udeje- stvoval se je kot pesnik in dramatik, kot kritik, esejist in prevajalec. Glavno je se- veda njegovo pesniško delo, ki znači iz- živetje celega moža, močan in svetel raz- voj ustvarjalno osebnosti, katere geni- jalnost je našla izraza v spevih redke in- tenzivnosti, globine in resnične elemen- tarnosti. Razvojno pa se Župančičeva poe- zija druži neposredno z našimi najvišjimi pesniškimi umetninami in z njimi vred — seveda v zmislu svoje lastne zakoni- tosti — dopolnjuje mero kvalitativne ab- solutnosti pasniškega izraza pri nas.

Doslej je Župančič izdal osem knjig svojih poezij in sicer: Časa opojnosti, Pi- sanice, Čez plan, Samogovori, Sto ugank, Ciciban, Mlada pota in z zarje Vidove.

Drugo poglavje „Jerale“.

Kaj stočeta vola? — I, rada otave bi vola! Kaj jočejo kola? — I, rada mati bi kola! Pečakajte, voli in kola, saj tam pri Dobravi, pri lepi vasiči, se pot pod večer nam ustavi.

Vdal se je Čade, brez misli pod jarmom se vpira, v debele se gube mu koža na vratu nabira, nič več ne ozira za pašo se niti za hladom, ne brani se muham več niti pikačem obadom, in komaj da včasih potrpo z očesom mežikne, če suličar drzen že vendar preljueto ga pikne. A Jelen je drugi! Nevtrudno mi z repom opleta, če vidi le bilko ob poti, on je ne zameta; kakopa za to kaj z bičem dobi za nameček in polno ima že čez rebra narisanih preček; pa Jelen zato ne odneha od grešne navade: »Lej, Čade ne krade in vendar in njemu kaj pade, ker padati mora, pa bodi pošten ali tat — a krivi smo sami: kaj v kambo vteklini smo vrat! Za morjem, moj dragi, ej, tamkaj poljana so širne, tam bratov se naših družine še pasejo mirne; na tisoč volov v svobodi! Tam vol je gospod, zato plemenit je še tam in ponosen naš rod. Ravna grmi, kadar četa čez njo se pomika, rogov štrlijo, kot sulice v solncu svetlika se njih neupognjena ost. Neznani jim je jarem jahač, tuj bič poganjač... Lej, Čade moj, brate, tako ti je tam!

Pod kožo me sram je; premisli, kako pa je nam! Regove imamo i mi — a kje je prostost!

Odgovora Čade ne da, kot bil bi gluhi. Vse druga prašanja njegov prežveka duh: a vredno je mahati z repom zaradi muh? Težavno prašanje; in konečni rezultat? Od kraja do konca — vsem treba zaviti bi vrat. A Jelen za čelom še dalje filozofira in zraven po svetu se v levo in pravo ozira.

Kot lice kozavo je grapav ves kraj naokrog; ko svet je oral, tu plug je privzdignil Bog: Kopina je šipku in brinju je praprot soseda; to niso ovčice — to kamenja pase se čreda; tam — daleč — dva starca v pogovoru tajnem stojita — hej, kdaj sta živela? Sedaj sta oba kamenita. Ali bil si zamišljen, Gospod, ko si hodil tod, da na plug si pozabil, pozabil na seme in plod, ali bil si zlovoljen, ko šel si tod mimo, Gospod?

Sedijo popotniki, tiho na vozu sedijo, njih misli so težke, kot kamen jim teme tiščijo. Čez skalnate prage se muči kolo, odkakuje, prevagne se klanec in drugi že hrbet vzdiguje; odpre se daljava očem, pa se skrje spet, kot gna bi počasi ogromne valove ta svet. Kdo ste vi, popotniki? Čujte, naznanite, odkod ste prišli in v kateri kraj kanite? Hej, Pavel voznik! Saj zdi se mi, da te poznam! In Trdička Kata! In Bara Bubaševa! Kam? Da je prilika druga, bi rekel: na božjo pot; a na Brezje romamo in na Trsat vse drugod. Pa s kožami trgovati začeli ste zdaj?

Le prašuj, saj le ne izveš, kako in kaj. Ne dajo odgovora, tiho na kožah sedijo, lehti na kolena, obraze v dlani tiščijo.

Vrh Ljutega Brega nad cesto kamen strmi, nanj z bičem pokaže voznik in spregovori: »Tu zvrnil hudič je največje svoje zlo, odtod je ta svet proklet — na, Jelen, bo! In Jelen in Čade vsak po eno dobita čez kolk, da ne vesta zakaj — in družba pogrezne se v molk.

Vsem misli iz glave je zdaj izpodrinil hudič — po klancih teh pokal v davni njegov je bič. Kovačem Podbrežcem to bilo je znamenje, da klešče in kladiva brž pometali so stran kot da jih železje zapelje je hipoma v dlan: čez reber navkreber! Kot črni kozli so lezli čez kamenje. Da, kozli! Samo na oko! A po čudi ovčice: krog konj pripreže se, poprimejo za ročice, in — hi! — preko Ljutega Brega hudičev voz! Par konj tej strmini ne bilo nikoli bi kos: ne vem, so li kje še taka napeta tla, a voz natovoren visoko, visoko zla! To so bili Pobrežci, kovači brezbožniki. Pomagači hudiču in verni njegovi podložniki. Tam spodaj ob reki so rudo kopali, topili, tam spodaj orodje kovali, orožje kalili. Vsa globoka dolina kot velik zvon je pela, vsa globoka dolina vesela črnege dela. Ni bilo za rudo jim muke, skrbi prav nič, vse žile podzemse poznal je pritlikav možič, grbin bil to sajavec, Dimek imenovan, od samega vraga Podbrežcem za službo poslan.

Društvo solvenskih književnikov pa namerava sedaj — da proslavi njegovo petdesetletnico — izdati še deveto zbirko, ki bo obsegala one Župančičeve pesmi, ki doslej raztresene po raznih revijah še niso izšle v samostojni knjigi. Zanimiv del te izdaje bodo tvorili njegovi ostri, izbrušeni epigrami. Župančičeve zbirke poezij so jasen in zelo pregleden dokument njegove razvojne poti, ki je vodila od plahega še, mladostnega snovanja, karakteriziranega po svetli prisrčnosti, svežosti in mladi nežnosti preko močnega, samozavestnega in pogumnega obračuna in objasnitve s svetom, ljudmi, z življenjem in domovino do resne, deloma miselne, deloma primitivne utrditve nazora in razmerja do to- in inostranstva.

Oton Župančič je že s svojimi prvenci opozoril nase, se uveljavil in si v naskoku osvojil svoje mesto v naši književnosti. Od zbirke do zbirke pa je rasla njegova moč, postala vsem generacijam za njim nujno izhodišče lastnih poizkusov, narodu pa užitek, uteha in vir plemenitosti in lepote. Razumljivo je, da je ob toliki neoporečni veljavi doma kmalu segel preko mej in je danes znan vsem slovanskim narodom, obenem pa tudi skoro celi kulturni Evropi.

Zadnji njegovi pesniški zbirki je sledil daljši premor, dokler se niso njegove moči izkristalizirale za delo v drugo smer. Izšla je izvirna zgodovinska tragedija »Veronika Deseniška«, ki so jo vprizorila naša gledališča in ki bo v kratkem doživela tudi v Pragi svojo premijero.

Župančičevo udejstvovanje kot kritik in esejist v raznih slovenskih, srbskih in hrvatskih revijah je precej obširno. Vendar je poleg njegovih poezij brezdvoma najvažnejše njegovo prevajanje iz svetovnih literatur. Izreden zmisel za jezike

mu je omogočil, da obvlada danes celo vrsto tujih jezikov in to svoje znanje je uporabil s tolikim pesniškim razumevanjem in oblikovalno sposobnostjo, kakor sploh malokateri svetovnih prevajalcev. Posebno mnogo je prevajal iz angleščine (Chesteron, Dickens, Galsworthy, O'Neill, Shakespeare, Shaw, Wilde), dalje iz italijanščine (tri speve Dantejeve Divine Comedije), iz nemščine (dve Mozartovi operi, Schiller), iz francoščine (Daudet, Anatole France, Flaubert, Maupassant, Merimée, Moliere, Rostand, Voltaire) in iz španščine (Calderon). Vrhunec njegove prevajalske umetnosti pomni prevod Rostandovega: Cyrana de Bergerac in pa Shakespearejevih dram. Tu je bil Župančič poleg prevajalca obenem soavtoritelj. Malo svetovnih prevodov Shakespeareja se more meriti z Župančičevimi. Shakerpearjeve drame so po njegovi zaslugi postale naše, umetnine v popolni, kongenijalni formi; v njih se je Župančič izvil iz tesnega objema originala in ga s suverenostjo svoje oblikovalne moči preprestil, prelil v enakovreden, novo ustvarjen, naš izraz. Shakespearejevih dram je doslej poslovenil deset: Macbeth, Othello, Mnogo hrupa za nič, Julij Cezar, Sen kresne noči, Zimska pravljica, Kar hočete, Beneški trgovec, Komedija zmešnjav, Ukročena trmoglavka. Koliko ogromno korist ima od teh prevodov poleg drugih naših gledališč, bodo mogle pravilno oceniti bržkone šele bodoče generacije.

Oton Župančič je visoko odgnal v svojem duhu in ves narod je danes prožet z lepoto in resnico njegove poezije. Zaradi tega ni slava, česar je danes, še živ, deležen od domovine in inozemstva. To je obroditev vrednot, za katerimi se je poglaval v ustvarjanju in katere je zavedno sejal v svoj čas.

Fran Lipah:

Dramaturg Oton Župančič.

Pozimi lela 1913 smo trije študentje stali pri Prešernovem spomeniku, kar pride v Cankarjevi družbi Oton Župančič mimo nas. Rdeče nagelje je imel v gumbici in veselo nas je povabil k »Fajmoštru«: »Fantje, kar z menoj! Danes sem pelinridesel let star.« Taksi večeri v družbi Župančiča, Cankarja in »Preporodašev« bodo ostali vsem, ki so se jih udeleževali v večnem spominu. To je bila prisrčnost, domačnost in možka beseda, kar je dandanes že redka stvar v Ljubljani. Župančič ni veliko govoril, a vsi »Preporodaši« so že od začetka vedeli, da je on veliki mojster takrat rojenih »Kladivarjev«. Bil jim je vzor, opora in potrdilo njihove vere.

Če si med vojno prišel na dopust, te je gnalo srce k Župančiču kakor na veliko izpoved; vse si mu povedal, priznal svojo nemoč, ki te je bolela in on ti je dal odvezo, tolažbo in žive vere v Osvobojenje. Sam sem bil priča, ko so v »Unionski« kleti prihajali slovenski vojaki, ki so bili na dopustu, v družbi Cankarja in Župančiča. Osebnost jih niti poznali niso, a ko so zvedeli pri kateri mizi sedita, so prihajali tja samo da bi čuli le eno besedo, po kateri je hrepenelo njihovo srce. Videli sem Župančiča ob prevratu: tam je stal sredi burnih valov in motril sleherni gib, pazil in čuval in sam rasel v izpolnjeni

veri, ki mu je klila v srcu že od nekdanj.

Danes je Oton Župančič dramaturg slovenskega gledališča in obenem naš šef. Kot šef je kolega in prijatelj. Za pravega šefa nima talenta, ker je preveč človeka v njem. Kadar ima koga v ulogi popravljati, tedaj stori to očelovsko, s skrbjo, ljubeznijo in prepričevalno. Če igralec ne ubere v vlogi prave strune, tedaj ni igralcu tako težko kakor dramaturgu Župančiču. Taki trenutki na skušnjah so prav posebni. V gledališču mir, praznola, na odru dva ali trije aktirji, ki se že ob devetih dopoldne kregajo, vpijejo, smejo in jokajo natančno na izločnico in kar naenkrat vidiš dvoje rok, ki se vijejo po parterju, kakor obupani plavači, ki se bije z valovi: to je Oton Župančič, ki se ne strinja z igralcem. Kakšen strah in polom je takrat v igralcu. Vse podre in znova začeti! In na prihodnji skušniji: dramaturg molči. Po aktu te na hodniku prime za roka in ti pravi z vijugasto gesto tik pod nos: »Tako je prav in nič drugače!« Kakšno priznanje in sreča je takrat v igralcu! Župančič me je pohvalil, briga me zdaj celokupna naša kritika!

Tisli, ki ne ve, kaj je dramaturg, bi mislil, da ima O. Župančič lahko delo pri našem gledališču. Kdor pa pozna odgovornost te službe in tankovestno temeljitost Župančičevo, ta se bo lah-

ko prepričal, da morajo imeti vsi leksteri, prestave in pojmovanja odrskih kreacij nesporni Župančičev vizum. Da govorimo o prestavah. Dramo je poslovenil znani slovenski književnik. Njegovo ime je na lepaku. Bralna skušnija. »Saj ni res! V originalu je drugače!« In popravljamo, popravljamo... Včasih požre tako popravljanje dve bralni skušniji ali celo več. Od prvojnega prevoda ostane kvečjemu kak »in«, »ali« ter »ne«. Na primerci se seveda prevajalec čudi, kako lepo je pravzaprav prestavljal dolično dramo... Župančič ne pozna kompromisa, kadar mu gre za izraz ali slavek. V tem oziru je neizprosni in naravnost fanatičen. En sam ubog napačen vokal in dramaturg te popade kakor ris. Vsa uloga gre po gobe radi enega napačnega akcenta. Tako nam je Župančič neizprosni, vedno čuječi stražar naše slovenske besede.

Nehote se moram spomniti pri tem bralne skušnje »Veronike Deseniške«. To je bil nekak domači praznik. Na odru mal salonček, v parterju igralci. Zastor se dvigne in Župančič prične čitati. V začetku tiho, počasi in kakor da ima tremo. Mi smo sprva krihično poslušali. Toda že v prvi sceni se pesnik vname kakor, da se naslaja ob lastni

besedi, govori z akcentom in izklesano, lušči misli in detajle ter servira poslušalcu najtežja mesla za lahkoto, ki je lasna samo mojstru besede. Scena za sceno se je odigravala pred nami, junaki so prihajali in agirali na odru, dejanje je stalo živo pred očmi in vsi smo se že razgovarjali z vlogami in kreacijami. Med slovenskimi avtorji jih je malo, ki bi znali tako čitati; podajati notranji tekstov akcent pa sploh ne zna nihče tako ko Župančič. Včasih nam pri Shakespeareju prečita kako vlogo: kdor ga prav posluša, jo ima že našludirano. Župančič je slovenska beseda dragocenost in svetost. Kdor bi jo skušal le malo okrniti ali pohabiti, bi imel z Župančičem opravka in to samo enkrat.

Ni konvencionalna jubilejna pohvala, če konstatiram, da je danes Oton Župančič poleg ravnatelja Golje edina oseba v gledališču, ki ga vsi brez izjeme visoko spoštujejo in časte. In to je pri običajni gledališki žerjavici nekaj redkega. Zakaj, gledališki šef, ki bi ga ves teaterski narod ljubil, bi spadal med sedmera čuda starega in novega veka. Toda Oton Župančič je med nami, med igralci in za igralce, ves naš in to je za nas največja čast.

Mladina ob jubileju pesnika.

Kako mora slaviti mladina pesnika, to je naš Oton Župančič sam najlepše povedal v svoji neumrli pesmi »Mladini« ob Prešernovi stoletnici.

Ali treba je, da se ti nesmrtni verzi vtisnejo mladini globoko v srce in da bo njena edina želja, da jo bo zgodovina nazvala kot Župančičevo mladino:

In danes je to potrebno bolj ko kdaj prej. Zakaj danes ni treba mladini samo sanjati o zarji Videvoga dne, danes je na njej, da uresničene sanje izgradi.

Kakor je divna priroda Slovenije, kakor je očarujoča njena narava, tako popolno mora postati življenje Slovencev, tako očarujoča njih kultura. In vse to je naloga mladine, ki mora danes s še večjo silo klicati življenje, da jo skuje v prave junake, v cele moze.

Celih in krepkih mož nam je treba predvsem. Mož, ki so tako močni v lastnem prepričanju, da spoštujejo vsako tuje. Delavcev,

ki delajo zaradi dela samega in iz notranje potrebe, ustvariteljev, ki ne odjenjajo, dokler vidijo le eno napako. A tudi mož, ki se ne podajajo ne življenju in ne kompromisarstvu, temveč ki stoje kot skale in kljubujejo vsaki krivici in vsakemu nasilju.

Velike težave mora danes premagovati mladina, ker živi v veliki dobi, ko se porajajo čisto nove vrednote. Verujemo v mladino, da je v njej sila, da premaga vse te težave in želimo samo to, da veruje tudi mladina enako močno v svojo silo.

Jasno je začetel Župančič mladini pot, ki jo naj hodi, da bo izpolnila svojo človeško dolžnost in po tej poti naj hodi.

Brez ozira na govorice z leve in desne, le po poti, ki jo zahteva srce in nezlomljena mlada sila.

Z obljubo novega življenja, nove preroditve vsega naroda mora mladina proslaviti pesnika!

NAJVIŠJE ODLIKOVANJE OTONA ŽUPANČIČA.

Kakor se poroča iz Beograda, je Nj. Vel. kralj Aleksander I. podelil pesniku Otonu Župančiču ob priliki njegove petdesetletnice visoki red Belega orla V. stopnje.

Najvišje odlikovanje bo jubilantu izročil veliki župan dr. Vodopivec v nedeljo ob 11. dopoldne ob priliki recepcije v dramskem gledališču.

K najvišjemu odlikovanju naše čestitke!

NA SLAVNOSTNI AKADEMIJI V PROSLAVO 50-LETNICE OTONA ŽUPANČIČA.

ki se vrši v nedeljo, dne 22. t. m. ob pol 19. uri zvečer v ljubljanski operi sodelujejo sledeči p. n. gospodje: Slavnostni govor govori pisatelj F. S. Finžgar. Župančičeve pesmi recitirajo člani drame in sicer: Vida Juvanov, Ciril Debevec in Slavko Jan. Vrsto samospievov, ki so uglasbljeni na Župančičevo besedilo, pojejo: gđna Vera Majdičeva ter gg: Svetozar Banovec in Julij Betetto. Na klavirju jih spremlja g. Svetel. Za to proslavo je tudi komponirana posebna ouvertura k Veroniki Deseniški, ki jo je komponiral Heribert Svetel in jo pod njegovim vodstvom izvaja pred vprizoritvijo IV. dejanja Veronike Desniške celotni operni orkester. V IV. dejanju Veronike Deseniške pa sodelujejo sledeči člani drame: Balatkova, Šaričeva, Lavar, Rogoz, Gregorin, Drenovec, Plut in Peček. — Opozarjamo na začetek, ki je ob pol 7 uri zvečer.

MLADINA OTONU ŽUPANČIČU.

Danes v soboto 21. t. m. popoldne ob 16. uri priredi Svet slušateljev univerze v ljubljanski drami akademijo v proslavo 50-letnice Otona Župančiča. Poleg pozdrava mladine pesniku jubilantu, ki ga govori akademik Koebek, nastopajo recitatorji: Milena Engelmannova, Bojan Stupica, Oton Perkopec, France Kovič, Maša Slavčeva in Franjo Petre, ki deklamirajo razne Župančičeve pesnitve. Akademik in konservatorist Rus Marjan zapoje dva samospieva z Župančičevimi besedilom in sicer Gerbičovo »Pojdem na prejo« in Pavličičevo »Dedka samonoga«. Akademski oktet pa zapoje Devovo »Še eno« in pa Prohaskovo »Moravsko narodno«. Mladino ljubljanskih šolskih zavodov vabimo na to počastitev največjega sodobnega slovenskega pesnika. Cene so izredno znižane in razvidne iz lepakov. Predprodaja pri dnevni blagajni v operi. Konec proslave ob 6. zvečer.

KOMERZ V UNIONU.

Akcijski odbor za praznovanje Župančičeve 50-letnice opozarja ponovno, da se vrši po akademiji v opernem gledališču dne 22. t. m. ob 9. uri zvečer v veliki dvorani hotela Union komerz (prijateljski sestanek) pri katerem igra orkester Narodnega gledališča.

Vstop je prost. Vabimo vse stanovce in sloje, da se te prireditve udeležijo v obilnem številu.

Po cel dan brez dela pohaja mala pokveka, po bišah hodila in pila na latvice mleka, vrščale so babe: »Uh, mrcina ti neveljava!« in »Skledoliz!« in »Grba debeloglava!« Se rajši po skalnih votlinah se Dimek je skrival, tam ure presnival in od brezdolja počival, poslušal od daleč kladiv pojoče udarce, po glasu je ločil kovače mladice in starce. Pod jezom tam doli ves sključen tolče Madronič, njegovemu kladivu z onkraj odbija Stonič; tako govorita čez reko: »Bom še, bom!« a Stonič se roga mu s kladivom: »Bom, pa s kom!« Andreja čuj! Mladó mu po naklu kladivo pleše, da kakor žareč vodomet izpod njega se kreše; »Boš Metka, plenk, v nedeljo prišla, plenk, plenk?« »Prišla bi že, plenk, če v žepu bo evenk, evenk, evenk!« Martina mu Črna kladivo ročno odpeva. Obema kovačema en glas v duši odmeva, samo da Martin na srce bje Urški in Lenki in Cilki — vrag vedi — on ljubi po turški.

A kadar je ruda pošla: »No, Dimek, kaj bo?« On modro je nagnil glavo: »Bo že kako!«

In kladvece majhno vzela je v roke pokveka, a babe krog njega, vsaka po latvico mleka, za njim pa Podbrežci v sprevedu, nobeden presiv, nobeden presključen v hrbet, ne v noge prekriv: zapelo ni kladivo, jeknilo jeklo v dolini, kot v praznik je bilo ta dan vse Podbrežje v tišini. Natihem ugrabili so med seboj možje, kje bilo bi novih žil. »Tam, kraj vodé, pod jelšami, veste, se skala rdeče poceja, tri tedne že pazim,« modruje kovačem Jelinič,

»če tam bi poskusil, potem pa za dolgo skrbi nič.« —

»Jelinič, besede so naše kot mačja preja: Kar maček je na zapečku tri tedne napredel, za to ne bo tkalec nikoli za stativo sedel.« Primož Movrinovo hitro je Barič pobral: »In Dimek i danes bo svojo prejo tkal!« Momljal je Jelinič nekaj pod svoj kljun (tak nos je imel), a nič mu ne bo pomagalo — še dolgo bo smeja v Podbrežju na ta račun, in »Mačji Prelec« — ime bo do smrti držalo. Nekomu pridevek je bil skozi mozeg šinil pa mu zdrknil z jezika, še predno dodobra je zinil.

A čuj! Trk, trk! Zdaj vsak je ušesa napel, iztegnil vrat: je Dimek že z delom prišel? Ne, miogrede je potrkal ob kamen samo. Pred babami gre. Kot sovi mu sije oko, in tih in tajnstven je ves in sam med vsemi kot sova. Je danes smešna debela glava njegova? Vsem zdi se omotana v turban skrivnostnih sanj in kakor v veličje duha vse gleda vanj. »Jstavlil se je — vse sapo pridržuje. Trk, trk na skalo. Zaprl je oči, prisluskuje, kot da sluša odgovor globin. Z roko odmahne, potegne čez čelo z dlanjó, si globoko oddahne; naprej... In spet je udaril mimogredé, šel naprej, pa se vrnil; v skalo posluša molče; glej, vanjo prašuje in zopet posluša in — kaj? ni mu sinilo v lice kakor notranji smehljaj? Vsi gledajo tajni pogovor brez besed, strme; tak čitalca zre tihega analfabet, na obrazu njegovem išče vsebine sled. Zravnal se je Dimek in naravnal korak navzgor, čvrst, brz in krepak,

tam več ne poskuša, ne sluša — skale odkruši in izpod nje se črne rude podruši. Med Podbrežci ni vzklika, podmolčko je mrmranje: po dolgem brezvetrju v hrastih šepetanje — ne upajo še si šumeti; v tišino odeti so še jim vrhovi, z mamečo mrežo opeti. Še Dimek je duh, še enkrat vzplamti mu v obeh tajnostno in tiho, čez lice prebegne mu smeh, potem pa odpade mu turban veličja, in glej pred njimi je smešen debeloglavec kot prej, kot prej neznatna, sajava, mala pokveka; v zahvalo ponujajo babe mu sladkega mleka, a jutri bo zopet mrcina neveljava in skledoliz in grba debeloglava.

Hej, da, tako je bilo! Sedaj pa je vse zapuščeno in vse mrtvo, ves glas se preselil je iz Podbreške doline — drugod zdaj plavži gore, hrumijo turbine. A prašaj Pavla zakaj, on ve za odgovor: hudič je kriv — tu zvrnil je ves svoj tovor.

Tako vsaka glava je zase v mislih molčala, le kolsa v ta molk so pesem svojo škripala. Brez kril je čas, onemogel se plazi po tleh, kdaj padeš, večer, da solca ne bo več v obeh? Čez dolgo de Čade Jeleno počasi in resno, kot voli baš govore: »Zares, nam je tesno, a kar misliš takole ti, Jelen, vse skupaj ni nič: saj le vso modrost izpod kože iztepe ti bič.« To pot pa odgovor odbrdal si v srcu je Jelen — ah, v duši bilo mu je, kakor da žvečil bi pelin...

Fran Wernig:

Popotne zanimivosti iz pozabljene Koroške.

V VLAKU DO CELOVCA.

Področica. Prva železniška postaja v Avstriji. Preseneči me poseben mir in zasnopost, ki vlada na postaji in brezbrizno, dobrodušno občevanje med železniškim osebjem. Enako dobrodušnost in zasnopost opazim tudi pri občinstvu — okoliškem kmetičem ljudstvu in turistih, ki čakajo na vlak. Nehote se spomnim živahnosti, veselo-glasnega življenja in vrvenja in šumno živahnega prometa na naših postajah in — zahrepenim zopet po naših razmerah, po zdravi, veseli in solnčni Sloveniji, ki se mi zdijo takrat kulturno neprimerno delavnejša in naprednejša, kot Koroška.

Pregled prtljage in potnih listov se vrši v vlaku hitro in z vsi, avstrijskim uradnikom lastno vpludnostjo, mirnostjo in fineso. Prijeten občutek ugodja nas objame — jugoslovanske potnike — po neopazeno hitro izvršeni reviziji. Posebno vesel je tovariš Celjan, ki se z obsežnimi kovčegi in zaboji pelje za Božič v Borovlje k svoji stari mami na dopust.

Naglo drda vlak v večernem mraku. Živahno in glasno se razgovarjamo med seboj jugoslovanski potniki. Ne oziramo se na prisolne Avstrijce in govorimo pismeno slovensko. Opazim pa čez nekaj časa, da nas sopotniki motrijo in se pomenjujejo o nas. Takrat postanemo tudi mi pozorni in se pričnemo prilagovati mirnemu in rezerviranemu načinu govorjenja in vedenja, ki je običajno splošno v Avstriji.

Izredno malo potnikov vstopa na posameznih postajah v Rožni dolini. Tu in tam kak kmečki fant ali drvar ali par smučarjev. Kje je solnčni, veseli Rož! V Bistrici vstopita dva lesna trgovca. Njihova zunanost je sicer po vsem preprosta, obleka narodno-planinska, vendar njihovo vedenje in način govorjenja razodeva srčno kulturo, fino obliko in splošno izobrazbo. Prestala sta biti v družbi hladna računarja — trgovca, kar z žalostjo tako pogosto opazujemo pri nas.

V Svetni vasi se prisede k nam mlad duhovnik, ki se je pripeljal z vlakom iz Borovlj. Presenečen sem, da je naš novi tovariš tako fino oblečen — v svetli, črni suknji in menda v lakastih čevljih. Čudim se tudi veselosti, finemu in sigurnemu nastopu ter vsestransko prijazni in lahki zgovornosti tega mladega duhovnika. Pozneje se šele spomnim, kako krasno so plačani v Avstriji duhovniki — kakor vsi drugi akademično izobraženi uradniki! — in da imajo na kmetih tudi drugače večje dohodke kot pri nas. Spustim se s tem mladim gospodom v razgovor, vendar opazim, da za naše razmere v Jugoslaviji ne kaže posebnega zanimanja in razumevanja. Dolga leta po plebscitu so sicer že vzgojili in nam dala na Koroškem nov inteligenčni, narodnočuteči naraščaj, ki pa s svojo miselnostjo in čustvenostjo koreninijo že v prvi vrsti v koroški grudi in potem šele v slovenstvu.

Počasi prisopihajo vlak po humberskem klanecu v Žihpolje. Tu vstopi mlad živahen fant, ki se vpgolbi takoj z vso vmeno v neki gospodarski list. Nastavljenec velikega kokošje-rejskega zavoda na Žihpoljih je brččas, ker čita nemškega »Perutinarja«. Vstopijo tudi trije delavci, slabo oblečeni sicer in zamazani. Tiho in dostojno se pogovarjajo med seboj slovensko; šaljivo se in se smeji. Mahoma začnejo peti in sicer — nemško. Pojejo neko priljubljeno, nežno Košatovo pesem. Koroški običaj: prijaznost, šala, smeh in pesem! In ta običaj preveča vse koroško javno in tudi gospodarsko življenje. Smeji in šali se koroški kmet — posebno Rožan in Žiljan — zjutraj, ko vstane in gre na delo, smeji in šali se opoldne, ko se odpočije od truda in napora, šali se in se smeji zvečer, ko se vlekne na svoje trdo ležišče; smeji se in zbija šale sploh vselej in vse svoje življenje. Vedro, lahko in veselo je njegovo življenjsko pojmovanje.

Vetrini, Celovec. Tudi tu je opaziti zvečer prav malo prometa. Z veliko prijaznostjo me v hotelu pozdravi kot popolnega tujca hišna gospodinja. Menda sem bil edini gost. Toži mi kako malo je prometa sedaj v zimski dobi, predvsem pred prazniki. Govorim naravno nemško. Ko pa sem bil v sobi, slišim v svojem veliki začudenje razgovarjati se na glas

vse uslužbenstvo v domači slovenski. Svoječas bi tega ne bil slišal. Dokaz, da je nekoč tako zaničevana slovensčina prišla vendar tudi že v Celovec do vpošlevanja. Tudi kavarne in nočni lokali so v Celovcu slabo obiskani. Nisem si mogel tega raztolmačiti — pozneje pa so mi povedali, da Celovčani sicer obiskujejo gledališče in druge kulturne prireditve, da pa ne ljubijo mnogo kavarneškega življenja in da gojijo bolj domače družinske zabave.

Z AVTOMOBILOM V ROŽNO DOLINO.

Drugi dan bi se bil sicer lahko peljal z vlakom domov v Spodnji Rož, vendar sem se odločil potovati raje z avtomobilom. Avtomobilski promet se je na Koroškem lansko leto čudovito razmahnil in konkurira že resno z železnico. Ta promet pa se bo letos še tako spopolnil, da bo tvorila cela Koroška eno avtomobilsko omrežje in da bo mogoče za majhen denar dospeti z avtomobilom v sleherni gorski vas. Zelo je zanimivo, da se avtomobilov poslužuje predvsem revno ljudstvo — kmetje in delavci — in da so vozovi tako polni, da mnogokrat ni mogoče dobiti prostora. Čene so namreč zmerne in skoraj nič višje kot na železnici.

Radi sigurnosti sedem pol ure pred odhodom v avto, ki stoji pred kavarno »Dorrrer« in ki vozi redno v Rožno dolino. Vstopajo in me pozdravljajo slovensko mnogi sopotniki, toda jaz mladine večinoma ne poznam več. Vstopi med drugim tudi elegantno oblečena dama, vsa v črni, svili in kožuhovini. Meni nič, tebi nič me prijazno ogovori v nemščini in me vpraša, če se peljem v mojo domačo vas. Obstrmel sem in sem plaho in začudeno vprašal: Kako milostljiva ve, odkod sem doma? Pa se nasmehe in odvrne, da je tudi ona iz mojega domačega kraja. — Pozneje šele sem se spomnil in sem prepoznal v »dama« hčerko nekega žagjarja oz. bajtarja iz moje domače vasi. Sedaj je nekje v službi v Celovcu. — Značilno za ondote socialne prilike!

Nadalje vstopi v avto povsem mestno oblečena, brhka deklica z dežele. Zdi se mi zelo znana, vendar ne vem prav, kdo da je. Ko pa jo nekaj časa opazujem se mi nasmehe in prepoznam v nji svojo sorodnico, hčerko moje sestrične. Preseneči me, da govori raje nemško, kot slovensko. Vabi me na obisk in sicer na Stefanovo, ko se bo v Kolmarivasi vršila igra. Tudi ona bo sodelovala. Sumljava mi postaja stvar in vprašam previdno, če bo igra slovenska ali nemška. Malodušno in boječe mi odvrne nemška bo. — V stari slovenski trdnjavi pred Celovcem pa nemška igra! Kar osumljen sem.

Ko se še nadalje oziram po mojih sopotnikih zagledam gospodično, ki me zvedavo opazuje. Hčerka nemško-mislečega trgovca iz domačega kraja je in je uslužbena sedaj v Celovcu. Zelo sem presenečen, ko mi takoj po običajnem pozdravu stavi vprašanje: Kaj sedaj najraje čitam, katerim pisateljem dajem prednost in kaj je novega v slovenski literaturi? Zmedlo me je sprva to, za naše mlade gospodične povsem nenavadno vprašanje, najdem pa kmalu potrebno ravnotežje in pripovedujem navdušeno o produktivnosti našega slovenstva. Toda vsa moja zgovornost je ne more popolnoma prepričati in ko ji zmanjka vseh ugovorov odvrne: nemška literatura pa je vsekakor globlja. Razmotrivava potem še dolgo o novejšem slovenskem, nemškem in italijanskem slovenstvu. Moja spremljevalka pa izrazi nato še željo da bi ji v svrhu popolnega priučjenja slovensčine priporočal kako dobro slovensko knjigo. — Vsekakor je zelo značilno za ondote družabne in kulturne razmere, da se tudi mladi in najmlajši meščanski svet zanima za resnične kulturne dobrine, predvsem za lepo knjižico in za literaturo.

DRUŽABNO ŽIVLJENJE.

Znatna je razlika med našim in koroškim družabnim življenjem. Dočim prevladuje v naših mestih predvsem egoistični in materialistični trgovski duh, najnovejša moda, sport in ples — je opaziti v koroških mestih mnogo več resničnega kulturnega stremelja: zanimanje za literaturo, za godbo in pesem, prireditve izletov med kmečki narod in v naravo itd. Brezmejna plesna norost, ki se je razpasla pri nas na Koroškem sploh ne

najde razumevanja in so pri nacionalističnih pridelitvah moderni plesi sploh zabranjeni. Moda je sicer zelo lična, toda znatno zmernejša kot pri nas v Sloveniji, kjer hočemo kar čez noč postati »na zunaj« popolni Francozi. Opazimo pri nas prepogosto, da se za najelegantnejšo kričečo toaleto krije le nemikanost, neznanje in pomanjkanje srčne kulture. Vse, vse preveč povdarjamo zunanjega človeka in premalo našo dušo in srečo! Naša duša tone in umira v sportu, plesu in v materializmu.

Zanimivo je opazovati, kako zelo zginjajo na Koroškem v družabnem oziru socialne diferenciacije. Prav pogosto je videti v vlaku in tudi drugod delavca, obrtnika, uradnika in tovarnarja v intimnem prijateljskem razgovoru. Po obleki izven delovnega časa — predvsem v Rožu — skoraj ni mogoče več ločiti kmetijske in delavske mladine od meščanskega naraščaja. Ista moda, ista noša! Brezdvoma višji življenjski in socialni standard.

STRAHOVITA LAHKOŽIVOST MLADINE.

V koroškem podeželju, posebno v industrijskem, slovenskem delu pa je opaziti veliko zlo: To je brezprimerna malomarnost in lahkost mladine, ki hoče živeti čisto po dunajski: malo delati in mnogo veseljačiti. Kaj bi se tudi trudili in delali! Saj skrbi država za brezposelnost. — Ni se sicer tudi čuditi. Izredno živahen in popolen avtomobilski promet omogoča kmečki mladini tudi iz najoddaljenejših krajev obisk kina in gledališča ter drugih mestnih zabav.

Srce me je bolelo, ko sem videl to nadarjeno, inteligentno mladino brez vsakega pravega kulturnega vodstva. Nikdo se ne briga za njo, predvsem v slovenskem Rožu. Ne duhovnik in ne učitelj. Nobenih organizacij! Koliko je v tem oziru boljše preskrbljeno v Sloveniji! Sprevidel sem, da je pri nas šla prava kultura večinoma iz mest na kmete, dočim je na Koroškem opaziti ravno obratno. Uradnik, pristni Nemec mi je tožil o teh nezdravih socialnih prilikah in o lahkostnosti mladine ter je povdarjal, da nas naravnost zavida za naše urejene razmere, predvsem pa za »vojaštvo«. Sploh povsod, kamorkoli sem prišel so mi starejši ljudje, brez ozira na strankarsko opredeljenost tožili, kako zelo pogrešajo vojaštvo, ki bi navadilo mladino na red in poslušnost. Razumljivo, da imajo sprito teh prilik razni socialistični in prevratni voditelji med narodom lahko delo.

Koroška je uživala svoj čas med avstrijskimi deželami sloves, da je najbolj svobodomiselna. In to je bil ponos vseh nemško-nacionalnih voditeljev. Danes, danes pa bi bili ti gospodje srčno veseli, če bi bili vzgojili narod malo manj svobodomiselno — materialistično in bi mu pustili malo več moralne vsebine in vere v en ideal — v Boga. V izredno lahki dovzetnosti za nove ideje, je avstrijsko, predvsem koroško-slovensko delovno ljudstvo postalo versko povsem mlačno, s tem tudi skrajno materialistično in strankarsko strogo-razredno orijentirano. Celu »Grazer Tagespost« v svoji letošnji številki izraža bojazn, da se prej ali slej uveljavijo v Avstriji mirnim, evolucijskim in potem ruske razmere. Tej nevarnosti je tudi pripisati v političnem boju trdno vez in kooperacijo meščanskih strank (svoječasni ekstremni liberalci s krščanskimi socialci). Zato se prav nič nisem čudil, ko so mi pripovedovali, da se je svoječasnno najzagrizenjši voditelj naprednjakov v moji domači fari spreobrnil in je začel pridno in vpludno posecati cerkev in službo bežjo. — Spametovalo ga mogoče ni toliko prepričanje, kot sila socialnih prilik.

POMANJKANJE NASEGA KULTURNEGA DELA.

Razen lahkostnosti in lahkostnosti, kateri se je vdala mnoga naša koroška mladina sem opazil tudi, da je med priprostim ljud-

stvom izredno slabo preskrbljeno za primeren čtivo. V slovenski del Koroške prihaja sicer precej raznih leposlovnih nemških listov, ki jih pa narod razume le deloma, dočim je edini slovenski list »Koroški Slovenec« naravnost sramotno skromen in ubog. Letošnja božična in novoletna številka je izšla le na 4 straneh. In to naj zadostuje za vse koroško slovensko ljudstvo? Kako so ljudje gledali naše debele tednike, ki sem jih prinesel domov. Zdeli so se jim kot cele knjige. Moral sem jim vsled tega naročiti par »Demeljubov«. Zelo pogrešajo starejši ljudje tudi našega poučnega, lahkostumljivega »Kmetovalca«, in prirodnih slovenskih kolektarjev. Mladina pa se čudovito hitro pričuje nemščini in v tako težkem nemškem pravopisu. Kaj bi bilo iz te nadarjene mladine, če bi bila vzgojena v materinščini! Kaj bi bilo tudi iz te mladine in iz tega ljudstva, ki je tako dovzetno, nadarjeno in srčno globoko — znani nemški pisatelj R. H. Bartsch je označil Korošce pred kratkim za srčno najgloblje ljudstvo Avstrije — ako bi se razvijalo pod smotrenim vodstvom naše resne, stvarne in trezne inteligence?!

Venizelos,

kandidat za predsednika grške republike.

Kratke vesti.

Po vsej južni Tirolski je bil prepovedan pouk veronauka v nemškem jeziku.

Francoska Narodna banka bo znižala obrestno mero od 4 na 3 1/2 %.

Velikobritanska vlada je zopet preklicala gradnjo ene 10.000 tonske križarke.

V kleti Francoske Narodne banke je prišla nova pošiljka zlata in sicer v višini 40 milijonov zlatih frankov.

Petrolejski magnati so si v laseh. Ameriški zastopnik britansko-holandske Royal Dutch Comp. je izjavil, da bo njegova družba pobijala Standard Oil Company v vseh deželah, kamor bi ta skušala spraviti »ukraden« ruski petrolej.

V Tripolitanijski so Italijani zopet enkrat zmagnali in ujeli 400 Arabcev, 500 pušk, 20.000 drobnice in 8000 kamel. Glavno ofenzivo pa prično šele poleti.

Za sočutje, cvetje in spremstvo na zadnji poti naše

ALBINE VODUŠEK

se vsem najiskrenejše zahvaljuje

Prof. MATEJ VODUŠEK.

Charlie Chaplin.

Kako mojstersko ga je dosegel v vseh svojih potankostih, morejo samo oni dobro spoznati, ki so imeli srečo videti več predstav »Javnega mnenja«. O prizoru z vlakom nečemo več govoriti. Toda kako ne bi mogli občudovati psihološke umetnosti Chaplinove, ko z malenkostnim postranskimi slučajnostmi pokaže, da ima Marija bogatega ljubimca? Eleganti vživajo se v svobodno kreta v stanovanju svoje meitre, vzame iz omare robec... pozneje slučajno pade iz omare eden njegovih ovrtnikov, pred očmi Jeana, ki v tem trenutku jasno spozna, kakšen je položaj... Kako imenito je tudi izdelan prizor, ko si Marija v svoji ženski prenapetosti nervoznosti strga biserno ovrtnico, darilo svojega bogatega ljubimca, ter jo vrže skozi okno, potem pa vsa preplašena pomisli, da so dragulji izgubljeni, hiti za njimi in zabrusi svojemu ljubimcu, ki je ostal pri tem prizoru ledeno hladen, eno samo maščevalno besedo: »Idiot...« Kdor se nikoli ni dobil takega priimka od lepe žene v podobnem slučaju, ta takega prizora ne more dobro razumeti.

V istini ne vem, ali je Chaplin sploh kdaj dosegel bolj človeško umetnost, in ali je še dosti romanopiscev in dramatikov, ki bi bili sestavili mojstrska dela, katera nadkriljujejo ta film. V njem se zadeva komika ob tragiko kot v realnosti vsakdanjega življenja.

Morda bi bila publika razočarana, da ni videla v eni glavnih vlog Chaplina samega. Toda nam zadostuje, da čutimo v najmanjših

potankostih njegove misli, njegovo srce in njegovo usmiljenje, kakor tudi njegov neprekosljiv dar oživljati dogodke. To nam mora več kot nadomeščati pomanjkanje malih brk, širokih hlač in smešno velikih čevljev.

Kar predstavljati si ne moremo, da bi mogla ena vlog v tem filmu pristojati Chaplinu. Če bi bil on v filmu nastopal, bi bilo seveda treba dejanje precej spremeniti. Razen tega je pa Chaplin s tem filmom razkril še nekaj drugega.

Že dolgo časa je mislil na to, da bi se izkazal hvaležnega Edni Purviance za njeno zvesto sodelovanje v že zastareli seriji komičnih filmov. Res je, da se je tudi že tu pokazal njen pravi dramski talent, toda v nobenem izmed njih ga ni mogla popolnoma razviti. Nobeden izmed njih je še ni dvignil v višino »zvezde«. »Javno mnenje« je dalo Chaplinu še dolgo pričakovano priliko, da definitivno dvigne Edno Purviance med filmske zvezde. Dal ji je vlogo Marije.

V tem filmu je slednjč uboga Edna, ki je bila morala do tedaj v Charliejevih filmih nastopati v bolj ali manj smešnih in razcapanih oblekah, slednjč enkrat igrati vlogo fine in kultivirane mlade dame, ki čita Shakespearija in Mark Twaina, igra glasovni se s kreta v najboljši družbi.

Marija je v istini našla v Edni izborni predstavljalko, medtem ko je Jeanovo vlogo igral Karl Müller, ki je bil v začetku »Kida« igral enako vlogo slikarja, kateri zavade, potem pa zapusti ubogo Kidovo mater.

Bogatega Marijinega ljubimca je igral

Adolphe Menjou, izborni igravec, tudi eden tistih, ki se imajo Chaplinu zahvaliti, da jih je svet spoznal kot zvezde filmskega neba. Menjou je bil rojen Francoz, a je prišel že kot otrok v Zedinjene države. Studiral je univerzo, napravil diplomski izpit, a se posvetil gledališču, ki ga je privlačevalo z nezadržljivo silo. Slučajno se je enkrat sestal z enim svojih nekdanih prijateljev, ki je postal ravnatelj velike kinematografske tvrdke in tako se je rešil Menjou žalostne vsakdanje usode figurantov. Tako je igral majhne vloge v filmih, kjer so se že svetile bodoče zvezde kot na primer Norma Talmadge ali Mabel Normand. Po vojni se je podal enako kot marsikateri njegovih tovarišev in tovarišic na Kalifornsko obrežje, kjer je nastopal v različnih filmih, tako na primer z Douglasom Fairbankom v »Treh mušketirjih« z Rudolfom Valentinom v »Šekspiru« s Polo Negri v »Španski plešalki« itd... To so bile pa le majhne kot da igra čisto dobro.

Po »Javnem mnenju« pa je bil Menjou posvečen za velikega igralca. Igral je osebo rafiniranega Parižana nekoliko ciničnega vloge, v katerih ni mogel drugega pokazati, epikurskega dilemanta s takšnim taktom in toliko delikatnostjo v vseh potankostih, da je postal vprav nedosegljiv.

To je zadostovalo, da so ameriške družbe postale pozorne na Adolpha Menjoua. Krasna karijera, ki jo je napravil od 1. 1923 sem, kaže, kako srečno roko je imel Chaplin pri svoji izbi, pa tudi dejstvo, da si je Menjou kot tujec, kot Francoz, priboril eno prvih mest v Ameriški filmski industriji.

Prvega oktobra 1923 je Charlie Chaplin predstavil v Syric Theatru v Newyorku »Javno mnenje« in takorekoč ta dan je bila Edna Purviance promovirana za filmsko zvezdo prvega reda. Kljub nekaterim kritikam je bil uspeh filma velik in zadovoljno je Chaplin sedel v vlak, ki ga je spet odpeljal nazaj proti zapadu, v Los Angeles. Ni pa pozabil na potu ustaviti se v Detroitu, kjer je napravil obisk pri Henryju Fordu, znanemu avtomobilskemu graditelju, ki je Chaplinovo osebnost prijatelj in ki ga ta občuduje kot enega najzanimivejših ljudi naše dobe.

V istini čuden kontrast med enim najmočnejših poveljnikov svetovne industrije in kinografov ter genialnim klovnom, ki se je vračal nazaj proti Hollywoodu, da pripravi nov film, novo mojstrsko delo »Lov za zlatom«.

11. poglavje.

Charlie Chaplin in njegova umetnost.

Ko so Chaplina intervjuvali, o vsebini »Javnega mnenja«, je na sledeči način razložil zakaj ta film ni bil preveč navdušeno sprejet:

— Vzrok je ta, da je ta film preresen in pa to, da ne noben gledalec ne more upati, da bo srečno končal. Ta film je bil čisto enostavna slika življenja. Publika seveda želi, da se mladi mož reši samomora in da mlada žena pride z njim skupaj ter da ostaneta srečna v bodočnosti.

— Je bila to torej žaloigra?

(Dalje prih.)

Proračun finančnega ministrstva.

Beograd, 21. jan. Včeraj popoldne se je nadaljevala razprava finančnega odbora. Na dnevnem redu je bil proračun ministrstva financ.

V začetku je dr. Spaho sporočil, da so v ekspoziciji ministra financ prikazane namere tega ministrstva. O priliki prefresa proračuna ministrstva trgovine sem imel priliko dati vsa potrebna pojasnila, ki so se takrat od mene zahtevala. Smatram, da po tako izčrpnem ekspoziciji ministra financ meni ni treba podati nobenega novega ekspozicija. Poslušali hočem ugovore in dali odgovore na vprašanja, ki se bodo med diskusijo sprožila. Prosim finančni odbor, da sprejme proračun ministrstva financ in proračun rezervnih kreditov.

Prvi govori dr. Krajač, ki v dolgem, dve uri trajajočem govoru kritizira proračun in izvaja, da znašajo po podalkih teleči dolgovi 423 milijonov in še dosejati niso plačani, tako da se ta številka ni zmanjšala. Pričakoval je, da bo minister poskušal kriti deficit z reparacijami. Govori proli visokim plačam nekaterih uradnikov.

Za Krajačem govori precej obširno Sekula Drljević. Za njim govori dr. Žer-

jav, ki omenja deficit, ki se pokazuje v proračunu, in pravi, da bi se moralo predvsem, ako se hoče štediti, gledati na to, da se ta deficit pokrije. Čuje se, da namerava vlada pokriti ta deficit na način, da odzame uslužbencem gotov odstotek njihovih doklad. Tako se je zgodilo tudi v času poplav, pa samo zato, da se uslužbencem zmanjšajo doklade, ni pa se ta denar porabil za ono, za kar je bil namenjen. Ne ve, ali je stvar prišla tako daleč tudi tokrat, ali protestira najodločneje proti taki pomisli kake take odredbe. Ako se hoče boljše vizirati še listi del uslužbencev, ki nam je še ostal, potem se to naj le napravi, a proračun je moči spravili v ravnotežje tudi na drug način. Protestira proti odredbi vlade, da se zabranjuje manifestacijo v Zagrebu. Da v svojem Zagrebu ne bi smeli na ulico, to je čin, ki se bo maščeval. Mi smo v Avstro-ogrski smeli med vojno na ulico, da manifestiramo za majsko deklaracijo. S policijskimi odredbami se ne da preprečiti tak pokret, kakor je seljaško-demokratska koalicija. Med Žerjavom in Smodejem pride po teh besedah do prerekanja.

Odnošaji med demokrati in radikali morajo biti razčiščeni

Beograd, 21. januarja. Akcija Ljube Davidovića za sestavo koalicijske vlade smatrajo radikalni krogi kot stremljenje Ljube Davidovića, da spravi v zagato politični položaj radikalne stranke v današnji situaciji. Radikali so mnenja, da teži akcija Ljube Davidovića za tem, da se vse demokratske skupine zbero okrog demokratske stranke tako, da bi mogla demokratska stranka priti do oblasti brez radikalov. To poimovanje radikalov o akciji Ljube Davidovića skušajo demokratski ministri ublažiti in trde, da akcija Davidovića ne gre v to smer. Davidović hoče s svojo akcijo samo opravičiti to, kar je navajal na zadnjem demokratskem kongresu.

Zelo značilno je, da je posetil včeraj predsednik vlade Vukičević bolnega dr. Marinkovića na njegovem stanovanju. Konferenca med Vukičevićem in Marinkovićem je trajala dolgo. Te konference so se udeležili poedino tudi demokratski ministri. Ti so nato ostali pri Voji Ma-

rinkoviću in z njim pretresali vsa vprašanja, ki so se diskutirala na konferenci med Vukičevićem in Marinkovićem.

V dobr poučenih krogih se trdi, da je Vukičević pojasnil svoje poimovanje situacije Voji Marinkoviću in mu naznanil, da radikalni del vlade ne more več prenašati takega stanja v demokratskem klubu in da je za samo konsolidacijo naše države potrebno, da se že enkrat razčisti odnošaji v demokratski stranki. Ta Vukičevićev korak smatra del parlamentarnih krogov za ultimat demokratskim ministrom, ki morajo s svoje strani to vprašanje sprožiti pri Ljubi Davidoviću in vodstvu demokratske stranke in se poda jasen končni odgovor, ki bi lahko razčistil današnjo situacijo. Demokratski ministri so obljubili Vukičeviću, da bodo s svoje strani storili vse, da se situacija v demokratskem klubu razčisti tako, da se bo zanesljivo vedelo, s kakšnimi silami razpolaga današnja vlada.

Zborovanje seljačke demokracije v Zagrebu.

Zagreb, 21. januarja. Včeraj je prispel z brzim vlakom v Zagreb Svetozar Pribičević, ki je izjavil novinarjem, da bo Davidović sedaj nadaljeval razgovore z ostalimi političnimi skupinami, najbrž tudi z Markom Trifkovićem.

Pribičević pa je novinarjem demantiral kot netočne in izmišljene vesti »Pravde« in beograjskih »Novosti« in je pooblastil novinarje, da demantirajo, da bi bila seljaško-demokratska koalicija ali posamezne skupine vodile ali da vodijo kake razgovore z Veljo Vukičevićem in da so se sploh vršila kaka poganjanja katerekoli skupine z Vukičevićem.

Nato je bil Pribičević pri Stjepanu Radiću in je ob 5. popoldne zopet sprejel novinarje, katerim je rekel, da je sestanek s Stjepanom Radićem trajal od pol 11. do 1. Radić in jaz sva se informirala drug drugega o poslednjih dogodkih. Obrazložil sem Radiću svoje vtise in zadnje razgovore z Davidovićem in lahko povem, da se je pri tej priliki ugotovila popolna soglasnost v naziranjih. Ob 6. se bova zopet sestala in nadaljevala razgovore o manifestacijah in resolucijah. Kar se tiče verzije o prepovedi manifestacij, je dejal Pribičević, da jih policija sploh ne more zabraniti. Prišli bodo narodni poslanci in bodo na čelu povork, ki bodo šle v mesto. Nismo mi zopet ovce, ki bi se dale kar tako razgnati. Kar se tiče Davidovića, je ta povsem resno začel akcijo za koncentracijo in se razume, da bomo, ker je to naša dolžnost, na to tudi odgovorili. Sedaj je na nas vrsta, da damo odgovor. Davidovićevo želja je, da se mi izjavimo, ali bi bili za delovanje v taki koncentracijski vladi z določenim programom.

Dalje je Pribičević dejal, da odpotujejo poslanci SDS in HSS iz Beograda in da jih bo stalo tam samo pet do šest, da pristavijo sejam finančnega odbora. Po manifestacijah v Zagrebu bo nastopila seljaško-demokratska koalicija v Novem Sadu in v Dalmaciji. Seljaško-demokratska koalicija je povsem samostojna poli-

tična edinica in na tej podlagi so se vodili vsi razgovori — je zaključil Pribičević.

PREPOVEDANE MANIFESTACIJE SELJAČKE DEMOKRACIJE.

Beograd, 21. jan. Včeraj je prispela v Beograd vest, da je zagrebški veliki župan dr. Stopar prepovedal manifestacijsko zborovanje seljaško-demokratske koalicije v Zagrebu, oziroma povorke. Dovolil je samo, da se vrši zborovanje na določenem kraju brez vsakršnih manifestacij.

Ta vest je napravila v Beogradu mučen utis, zlasti v vrstah seljaško-demokratske koalicije. Pavle Radić in Juraj Demetrović sta posešla zaradi tega ministra notranjih del, da protestirata, ker smatra, da pomeni prepoved manifestacij provokacijo seljakov, ki bi prišli manifestirati svoje razpoloženje. Ministra notranjih del pa sploh ni v Beogradu, ampak je odpotoval v Kragujevac. Pavle Radić je izjavil, da pade odgovornost na merodajne kroge, ako pride v Zagrebu do spopadov. Seljaki ne bodo nikogar provocirali. Ako bo jemala policija zastave in godbe, bo prišlo do nezaželenih spopadov.

Tudi ostali člani seljaško-demokratske koalicije so najostreje protestirali proti temu in poudarjali, da bodo morali biti, ako pride do aretacij zaradi manifestacij aretirani tudi vsi narodni poslanci, ker bodo na raznih krajih Zagreba pričakovali seljake in na čelu povorke šli z njimi v mesto. †

DAVIDOVIĆ NE GRE V ZAGREB.

Beograd, 21. januarja. Sinoči so se razširile vesti, da bo odpotoval Ljuba Davidović danes v Zagreb na sejo seljaško-demokratskega kluba, da bi lahko takoj zmenjal svoje mnenje z Radićem in Pribičevićem. Toda pokazalo se je, da to ni res. V demokratskih vrstah se zatrjuje, da je sklenil Ljuba Davidović po kongresu izvesti odprto akcijo v praveu koncentracije.

CESTITKE ANGLEŠKEGA KRALJA.

Beograd, 21. jan. Med številnimi brzojavkami je dospela včeraj kraljevski dvojici tudi čestitka angleškega kralja Jurija. Kralj želi srečno in dolgo življenje svojemu kumiču.

NASTAS PETROVIĆ ZA DAVIDOVIĆA.

Beograd, 21. jan. Ljuba Davidović se je seslal z Nastasom Petrovićem. Nastas Petrović je izjavil, da povsem odobrava Davidovićevo akcijo za sestavo koncentracijske vlade, in mu je obljubil svojo pomoč.

ZDRAVJE MARINKOVIĆA SE ZBOLJŠALO.

Beograd, 21. januarja. Stanje ministra zunanjih poslov dr. Marinkovića se je nekoliko zboljšalo, a on še nekoliko dni ostane doma.

ČEHOSLOVAŠKE INTERPELACIJE ZA RADI MONOŠTRSKO AFERE.

Praga, 21. januarja. Socialistična stranka je vložila v parlamentu interpelacijo o monoštrski aferi. V interpelaciji se zahteva nujnost in se veruje, da bo ta nujnost sprejeta.

FEBRUARJA OBIŠČEJO ČESKI PARLAMENTARCI JUGOSLAVIJO.

Praga, 21. januarja. »Narodni Listy« javljajo, da je odrejeno, da poseti delegacija praških parlamentarcev Beograd med 10. in 22. februarjem. Ob tej priliki bodo češkoslovaški delegati konferirali z delegati skupščine.

LATINSKE DRŽAVE PROTI VMEŠAVANJU WASHINGTONA V NOTRANJE ZADEVE NICARAGUE.

Havana, 21. januarja. Med latinskimi ameriškimi delegati vlada veliko nezadovoljstvo zaradi odredbe vlade v Nikaragui, da sedi ob volitvah v vsaki komisiji po en delegat vlade Zedinjenih držav. Latinski delegati smatrajo, da se bo moralo vprašanje Nikarague spraviti pred ameriški kongres. Delegati Zedinjenih držav se nadejajo, da bodo imeli v tem vprašanju večino za seboj.

ALJEHIN DOSPEL V EVROPO.

Barcelona, 21. jan. Sem je prispel novi svetovni šahovski prvak Aljehin. Šahovsko društvo ga je svečano sprejelo in priredilo zvečer šahovski turnir.

POSREČENI POSKUSI TELEVIZACIJE ČEZ ATLANTSKI OCEAN.

London, 21. januarja. Izvršen je bil poskus televizacije med New Yorkom in Londonom. Posrečilo se je, da so se videli obrazi in posamezni deli telesa, a so še nekatere tehnične težkoče, ki onemogočajo popolno uspele poskuse.

Politične vesti.

— Slovenska SDS zahteva izločitev Ljubljane iz oblasti. V »Slov. Narodu« in v »Jutru« zahteva slovenska SDS, da se mora Ljubljana enako ko Beograd in Zagreb izločiti iz oblasti. Lista SDS utemljuje svojo zahtevo s tem, da je Ljubljana središče in prestolnica slovenskega naroda in da mora zato uživati iste privilegije, kakor jih uživata Zagreb in Beograd, kot hrvatska, odnosno srbska prestolnica. Ker nečemo biti danes polemični z ozirom na slavnostni zanačaj te številke, zahtevamo SDS samo registriramo. Kaj je jedro te zahteve in v koliko je pravilno, pa prihodnjije.

— Komunistično predsedstvo demokratske stranke o Davidovićevi akciji. Neodločni konec demokratskega kongresa je zelo razočaral opozicijo in za demokrate je nastala resna nevarnost, da izgube zaslobo v kmetijski demokraciji. Da to popravijo, je izdalo predsedstvo demokratske stranke komuniste o akciji Davidovića. Namen komuniste je dokazati opoziciji, da je demokratska stranka še vedno za koncentracijo in da torej lahko kmetijska demokracija na njo računa. V komunisteju se tudi dejansko poudarja, da je izmenjava misli med Pribičevićem, J. Jovanovićem in Davidovićem dokazala, da so vsi za koncentracijo, ki naj reši vsa najnujnejša vprašanja. V komunisteju so ta vprašanja tudi na kratko naštet. Zavlada naj režim široke nacionalne koncentracije z zdravim parlamentarnim mehanizmom. V ta namen je prišel tudi Davidović svoje razgovore s predstavniki poedinih skupin. Razgovore bo nadaljeval še z zastopniki drugih skupin in sicer v smislu na demokratskem kongresu izraženih želj. V okviru koncentracije bi se tudi lahko izvršila spojitve SDS z demokratsko stranko ali pa bi se ustanovila vsaj zajednica tesnega sodelovanja pri izvrševanju tega programa. Vse odvisi od soglasja, ki bo dočeto na podlagi Davidovićevega prvega pisma kmetijski demokraciji med Radićem, Pribičevićem in Jeco Jovanovićem.

— Pred manifestacijami kmetijske demokracije v Zagrebu. Danes se prične v Zagrebu konferenca voditeljev seljaške demokracije. Disakord, v katerem je izzvenel kongres

demokratske stranke, bo znatno zmanjšal borbenost konference in tudi nedeljska manifestacija bo vsled tega manj pomembna. — Včeraj je prišel v Zagreb Svetozar Pribičević in podal takoj po svojem prihodu novinarjem daljšo izjavo. Predvsem je naglasil, da je Radić drugače sodil demokratski kongres samo zato, ker se je v prvi vrsti ravnal po poročilih zagrebških listov, ki pa so manj točno poročali, ko beograjski. Davidović ni naglašal koncentracijo v tem smislu, da bi se morale vse opozicijske stranke združiti v demokrat. stranki, temveč je mislil le na koncentracijo, ki bi se mogla razviti v eno stranko. Res pa je, da ni bil g. Davidović dovolj jasev in Radić je le instinktivno čutil, da ni bil Davidovićevo govor na kongresu tak, kakršnega je pričakovala javnost. Na koncu je poudaril Pribičević, da sta SDS in HSS nerazdružno zvezani in da ni res, da bi se katera od njiju pogajala z Vukičevićem.

— Proračun ministrstva za šume in rude. Včeraj popoldne je finančni odbor nadaljeval razpravo o proračunu ministrstva za šume in rude. Kot prvi je govoril socialist Petecjan, ki je naprej govoril o raznih korupcijskih aferah, ki so se pojavile v tem ministrstvu. Zahteval je nadalje, da ministrstvo bolj štiti delavce, ki so danes čisto izročni zlasti tujim kapitalistom. Petecjan je govoril o bedi rudarjev in njih nizkih plačah ter o brezposelnosti, kateri so rudarji vsak hip izpostavljeni. Obširno je govoril tudi o bratovskih skladnicah in o težki izgubi, ki je zadela delavce pri valorizaciji. Ostro graja govornik tudi demontiranje socialnega skrbstva, vsled česar tudi ne more imeti nobenega zaupanja v sedanjo vlado. — Za njim je govoril musliman Behmen. Navajal je konkretne primere, kako silno neracionalno se gospodari v državnih gozdovih in kako se tu zapravlja državni denar. Skrajni čas je, da prične ministrstvo delati po določenem programu. Nad vse nujno je nadalje, da prične vlada z obnovo pogozdovanja. Zlasti ostro je grajal, da se za pogozdovanje določeni krediti uporabljajo v čisto druge svrhe. Vendar pa bo glasoval za proračun, ker upa, da bo vlada njegove nasvete upoštevala in vse nedostatke odpravila. Za Behmenom je govoril v imenu SDS posl. Besarović.

— Težave rumunske vlade. Kakor poročajo rumunski listi, je ministrski predsednik V. Bratianu izjavil nekemu svojemu prijatelju, da mu razmere v liberalni stranki zadajajo vedno večje skrbi. V stranki je opaziti naraščajoče nezadovoljstvo in 19 vaških organizacij se pripravlja na izstop iz stranke. Nič boljše niso razmere v Lugovi stranki, ki je koalirana z vladno liberalno stranko. Cele organizacije prestopajo iz nje v Maniovo kmetijsko stranko. Vrh tega pa zahteva regentski svet, da Bratianu razširi vladno koalicijo ali pa da sam odstopi. — Položaj vlade se je v zadnjem času nekaj zboljšal, ker se je doznalo, da uživa rodbina Bratianu v mednarodnem finančnem svetu velik ugled in da brez nje ne bi mogla dobiti Rumunija zunanje posojila. Zato se govori, da bi postal finančni minister brat mistrskega predsednika Dinu Bratianu. Nato bi bilo v kratkem času sklenjeno zunanje posojilo, ki bi ga dala skupina Blair in sicer v višini 60 milijonov dolarjev. Zastopnik te skupine Mousset je že došel v Bukarešto in imel več konferenc z ministrskim predsednikom.

— Novi nemški vojni minister. Proti volji vladne nemške nacionalne stranke je imenoval predsednik Hindenburg za vojnega ministra generala Grönera. Odpor nemške nacionalne stranke, stranke fevdalcev in skrajnih desničarjev, je razumljiv. Kajti general Gröner je mož, ki je postal med vojno dostikrat silno neprijeten raznim kapitalistom, ki jim je bila vojna le kupčija. Tako je leta 1917 v posebni spomenici na državnega kancelarja opozoril, kako nekateri krajejo državo in zahteval, da vlada pregleda dobičke vojnih dobavljačev in tudi mezde delavcev. Gröner tudi ni prikrival svojih simpatij do delavcev in se zlasti zelo zameril, ko je kot vodja poljske vojne železnice odkril, kako so nemški tovarnarji in železni baroni dobavljali preko Švice blago antanti in oboroževali njene vojske. Gröner je slovel kot eden prvih nemških vojnih strokovnjakov, kljub temu pa je bil med vojno vsled svojega nastopa proti težki industriji odstavljen. Da je bil sijajen general, dokazuje tudi to, da je prišel na prvo mesto, čeprav izhajal iz navadne meščanske rodbine. Ko je prišel polom, je zahteval Gröner od Viljema, da pride na fronto in sicer ne za delitev odlikovanj, temveč da se tudi bori. Viljem pa je tako insinuirano ogorčeno odklonil ter bil pripravljen na čelu vojske korakati le na Berlin, da pokori svoj narod, ko zaveznikov ni mogel. Gröner je prepričan mornarhist, toda republiki je v najtežjih dneh zvesto in zanesljivo služil.

— Spor v centru in je uglasen in med dr. Marxom in Stegerwaldom je dosežen sporazum. V posebnem pismu izjavlja dr. Marx, da se bo vedno boril za pravice delavstva. Fran Wernig.

— Iredentistični govori novega madjarskega kardinala. Stara je stvar, da je poturica hujši od Turka in tako je tudi novi madjarski kardinal ob svojem prihodu v Budapešto blestel s svojim iredentizmom. Najprej je silno hvalil Italijo ki bo pomagala Madjarski. Nato je dejal, da je njegovo geslo: pax et iustitia (mir in pravičnost), pri čemur pa mora povdariti, da za Madjarsko ni pravice, dokler ne dobi nazaj svojih mej. — Ne bilo bi napačno dognati, če je ta iredentizem bil vzrok, da je Seredi tako nenavadno hitro postal kardinal. In zakaj ne dobe Jugoslovani kardinala?

REPERTOAR NARODNEGA GLEDALIŠČA V MARIBORU.

Sobota, 21. januarja ob 20. uri: »Ples v maskah«. Ab. C. Premijera. Bloki ne veljajo. Nedelja, 22. januarja ob 15. uri: »Takrat v starih časih.« Znižane cene. Kuponi — Ob 20. uri: »Orlov«. Kuponi. Ponedeljek, 23. januarja ob 20. uri: »Župančičev večer«.

Dnevne vesti.

IN PRI NAS?

Na dnevnem redu ravnokar odprtega zasedanja češkoslovaškega parlamenta je tudi vladni predlog, da dobe staroupokojenci poseben dodatek v višini 20% njih osnovne plače. Ni sicer to bogzna kako velika podpora, toda vsaj dokaz vladine dobre volje.

Mnogo večji reveži ko češkoslovaški staroupokojenci so naši staroupokojenci. Toda nič ni slišati, da bi vlada mislila na silno bedo teh ljudi. Nasprotno so bili nekateri teh revežev deležni pred kratkim še novega obdobja.

Če že nimajo naši merodajni krogi toliko držav, uvidevnosti, da bi spoznali težke posledice, če vidijo aktivni uradniki, kako slabo skrbi država za upokojence, potem naj bi imeli vsaj toliko usmiljenja, da ne bi pustili zasluženih delavcev žive umirati. Na tem pa je velik del staroupokojencev.

— **Glavni Savez državnih nameščenecv** je pozval predstavnike vseh pokrajinskih Zvez na plenarno sejo upravnega odbora, ki se bo vršila 28. in 29. t. m. v Beogradu s sledečim dnevnim redom: 1. Poročilo predsednika o delovanju Glavnega Saveza za čas od 1. aprila 1927 dalje, o akciji glede predloga državnega proračuna za l. 1928-1929 ter zlasti o reviziji čln. zakona in uredbi o razvrstitvi. 2. Poročilo predsedništva o uredbi glede penzijskega zaklada. 3. Regulacija sodniških plač z ozirom na položaj ostalih uradnikov I. kategorije. 4. Stik Glavnega Saveza z organizacijami drž. nameščenecv in inozemstvu. (Mednarodna Zveza drž. uradnikov in uradniške organizacije v drugih državah). 5. Splošno stanje naših organizacij z ozirom na izpremembo Saveznega statuta in pristop novih strokovnih Udruženj v Glavni Savez. 6. Vprašanja in predlogi (med njimi zlasti predlog Zveze državnih nameščenecv za Slovenijo glede ureditve pokojninskih prejemkov za tobačne delavce in delavke. Slovenijo bosta na plenarni seji zastopala načelnik Zveze drž. nameščenecv za Slovenijo g. M. Patermoster in član odbora g. dr. Fr. Stegenšek.

— **Narč za četrto amortizacijo obveznic loterijske 2½% državne rente za vojno škodo** v proračunskem letu 1927-1928 je zbornišnim interesom razgrnjen na vpogled v pisarni Zbornice za trgovino, obrt in industrijo v Ljubljani.

— **Iz državne službe.** Tajnik pri ministru za notranje zadeve Fran Verbič je premeščen k velikemu županu v Ljubljani.

— **Zaščita naših v Franciji zaposlenih delavcev.** V najkrajšem času bo sklenjena tudi s Francijo konvencija o zaščiti naših tam zaposlenih delavcev. Naš poslanik v Parizu je dobil nalog, da stori v to svrhu potrebne korake pri francoski vladi.

— **Pretiskavanje porto-znamk.** Te dni se prične s pretiskavanjem vseh preostalih porto-znamk po 25 in 50 dinarjev, tako da se zmanjšajo na vrednost 10 Din.

— **Natečaj za sodne oficirje.** Ministrstvo za vojsko in mornarico sprejme iz civilnega prebivalstva deset kandidatov za aktivne sodne poročnike in pet kandidatov za administrativne podporočnike sodne stroke. Kandidati za sodne poročnike morajo biti diplomirani juristi, kandidati za administrativne podporočnike pa morajo imeti najmanj nižjo gimnazijo in enoletno prakso v sodni ali politični službi ali pa morajo biti absolvirani pravniki. Prijave se sprejemajo do 31. t. m.

— **V imenik zdravniške zbornice za Slovenijo** je vpisan zasebni zdravnik v Ptuj dr. Vinko Brenčič.

— **Oblastni odbori in oblastne skupščine oproščene taks.** Pošto ministristvo je obveljalo vse podrejene organe, da so oblastni odbori, oblastne skupščine in samoupravne korporacije glede uradne korespondence oproščene poštne taks.

— **Vizum med Nemčijo in Norveško odpravljen.** Dne 19. t. m. sta podpisala norveški ministri predsednik in zunanji minister Lykke in nemški poslanik dr. Rhombert konvencijo med nemško in norveško vlado o medsebojni ukinitvi vizov.

— **Krajevni odbor društva Rdečega Kriza SHS v Trzinu** ima v nedeljo, 29. januarja t. l. ob 10.30 uri v mestni posvetovalnici v Trzinu svoj redni občni zbor Dnevni red je razviden iz vabil in letakov. Udeležite se polnoštevilno.

— **Insulin rešil 200.000 ljudem življenje.** Sotrudnik razkritega insulina dr. Bantinga, dr. C. H. Best je izjavil te dni na nekem predavanju v Torontu, da je število ljudi, ki so bili ozdravljeni z insulinom sicer težko ugotoviti, da pa je bilo po njegovem mnenju z insulinom že preko 200.000 za sladkorno boleznijo težko bolnim osebam rešeno življenje.

— **Prenos lekarniške koncesije.** Ministrstvo za narodno zdravje je dovolilo prenos koncesije za lekarno pri »Zlatem orluc« v Ptuj na imena Ignacij Behrbalk na ime mag. pharm. Leon Behrbalk, lekarnar v Ptuj.

— **Mikadov brat se bo poročil.** Iz Tokia poročajo: Japonski cesar je dovolil svojemu bratu, princu Čičibu-u, da se poroči s hčerko washingtonskega poslanika Madsudaira Set-su-om.

— **Število brezposelnih v Angliji pada.** Iz Londona poročajo: Število brezposelnih v Angliji je znašalo dne 9. januarja 1.232.000, to je za 114.000 manj kot prejšnji teden. Napram lanskemu letu se je število brezposelnih za 199.000 zmanjšalo.

— **Tudi graskim kinematografom ni postalo z rožicami.** Te dni so imeli lastniki kinematografov sestanek, na katerem so sklenili, da bodo kinematografe, v svrhu da opozore javnost na svoj neznosni gmotni položaj, za štirindvajset ur demonstrativno zaprli.

— **Najdbe mamutovih okostij na Slovaškem.** Najdbe mamutovih okostij pri Trnovem na Slovaškem potrjujejo, da so živele pred 20.000 leti tam živali, ki so bile po 7 metrov dolge in 3 do 4 metre visoke, kakrš-

ne so našli samo še v bližini Severnega ledenega morja ob reki Leni. Te dni so našli pri Trnovem na Slovaškem dva manutova zoba, dolga po 2 m 10 cm. Razven tega je našla komisija manutovega mladiča, ki je bil dolg sedem metrov. Izkopavanje se nadaljuje.

— **Morganova hčerka se ne bo poročila.** Tajnik Morganove hčerke Ane dementira vest o predstojeci poroki Anny Morganove s monakoškim princem Ludvikom. Princ Ludvik potuje trenutno po Zedinjenih državah.

— **Požigi v Washingtonu.** Tekom ene zadnjih noči so izbruhnili v Washingtonu na 12 različnih mestih požari, tako da so se morali pripeljati washingtonskim gasilec celotni gasilci iz Baltimore-a s posebnim vlakom na pomoč. Vse te požare je podtaknil neki umobolni invalid. Aretiran in zaslišan, je možakar svoje dejanje priznal.

— **Najstarejši Italijan umrl.** V Turinu je umrl te dni najstarejši italijanski državljani. Bil je star 104 let.

— **Modne novosti.** V Londonu so vpeljali novo modo. Elegantna Angležinja bo nosila na potu na plesno veselico preko plesne toaletne — meniško haljo. Seveda pa plašči ne bodo kopirali preprostih temnih barv meniških halj, temveč bodo izdelani iz blaga živahnih barv. Posebno priljubljena je kombinacija črnega blaga z rožnatim baržunom in srebnim brokatom. Mestoma so obšile halje s hermelinom. Znani pariški modni diktator, krojač Poiret pa napoveduje, da bodo zamenjale ženske v doglednem času krila z moškimi blazami. Obetajo s nam torej lepi estetični užitki. Mislimo si, kako bo paradirala kaka stara ksantipa v ozki moški obleki, v kateri bodo prišli vsi njeni čari do prave veljave...

— **Ugleden trgovec — dvoživka.** V Sozovicah na Poljskem vzbuja te dni veliko senzacijo aretacija uglednega trgovca Lewandowskega. Lewandowski je bil aretiran v svojem stanovanju ob priliki sijajnega banketa, na katerega je bil povabil najuglednejše osebe. Policija je ugotovila, da je Lewandowski v resnici dolgo iskan zločinec, ki je bil obsojen leta 1913 radi roparskega umora na 8 let ječe in ki se je udeležil po prestani kazni več roparskih napadov.

— **Trije atentatorji javno obešeni.** Te dni so bili v Carigradu zadnji trije člani Hadži-Samirjeve tolpe, ki je izvršila svojočasno atentat na vlak, v katerem se je vozil predsednik turške republike Kemal paša, na javnem trgu obešeni. Velika množica radovednežev, ki je smatrala ostudni prizor očividno za zabavo je čakala na eksekucijo že več ur pred napovedanim časom. Enega od obsojencev so pripeljali na morišče v bolniškem avtomobilu, ker je bil ob priliki aretacije tako težko ranjen, da ni mogel odtedaj več hoditi. Trupla usmrčenih so pustili na vešalih več ur. Kot rablji so fungirali cigani, ki so prodajali po eksekuciji kose vrvi, s katerimi so bili obsojenci obešeni kot talismane. Nemni ljudje so se za te kose vrvi kar trgali.

— **Zverinski čin pijanih avtomobilistov.** V Meauxu na Francoskem se je peljal neki izposojalec avtomobilov z dvema prijatelje-ma v avtomobilu na »juhuc«. Zvečer so se vračali vsi trije pijani ko čepi domov. Tik pred Meauxom so povozili v pijanosti nekega pasanta. Lopovi so vlekli težko poškodovano žrtev na železniški tir, kjer jo je brcovlak povozil in tako razmrtil, da je ni bilo več spoznati. Kljub temu, da so po zverinskem činu pobegnili, jih je policija prav hitro izsledila in aretirala.

— **Tudi neumni moški se najdejo na svetu.** Goljufije na podlagi ženitnih ponudb so dandanes povsodi na dnevnem redu. Vsi služaji, v katerih oslepari brezvesten pustolovec eno ali več ubogih žensk za večje ali manjše vsote, eventualno tudi za prihranke, so si podobni v eni točki: Čim boljše so obljube možakarja, ki ponuja zakon, tem večje je zaupanje žen in deklet. Samo število žrtv je različno. So »mojstri«, ki osleparijo po sto in več žensk. V malo tolažbo pa je osleparjenim žrtvam lahko nov slučaj, v katerem ženitbeni slepar ni bil, kot je sicer običajno, moški, temveč rafinirana ženska: Na Dunaju je bila te dni aretirana 39letna trgovka Marija Doležalova, ki je ogoljufala dva brezposelna. Prva njena žrtev je bil neki brezposelni zidarski pomočnik, kateremu je izvalila pod pretvezo, da mu proda mle-karno 2800 šilingov (22.400 Din). Drugi ka-lin, ki ji je sedel na lim, je pa brezposelni Anton Ehrentaut. Temu je obljubila ženska, da ga poroči. Pod to pretvezo mu je izvalila 1000 šilingov (8000 Din). Ko ji je možakar denar izročil, je pobegnila. Ko jo je poli-cija izsledila, ni našla pri njej niti flica. Dejala je, da je dala denar nekemu urač-niku, ki jo je h goljufijam tudi zapeljal.

— **Upor na parniku.** Ko se je imel te dni odpeljati iz Altonse luke neki parnik v Anglijo, je manjkalo več mornarjev. Drugo jutro se je vrnil prvi krmilar z večimi pijanimi mornarji na krov. Vsi so bili močno pijani. V pijanosti je napadel prvi krmilar, nato pa še eden od matrozov, kapitana. Pristaniška policija je uporabila aretirala in tirala takoj pred sodnika.

— **Usodepolna zmota mladega zdravnika.** V nekem malem madjarskem provincijalnem mestu se je nastanil mlad zdravnik. V kratkem času si je pridobil precejšen krog pa-cientov. Tedaj pa pride lepega dne k njemu ugledna vdova ter ga prosi, naj pregleda nje-no hčer, ki jo »boli trebuch«. Zdravnik je de-klico pregledal ter odredil, da so jo poslali nemudoma v bolnico, češ da se je bati pre-zgodnjega poroda. Materi je bilo, ko da je udarila z jasnega strela. Brala je svoj hčeri pošteno levite. Deklica je zaman zadrževala, da je nedolžna ter da ni imela opraviti z no-benim moškim. Morala je iti v bolnico. V bolnici pa so ugotovili, da je bila zdravnikova diagnoza popolnoma napačna in da de-klica ni v blagoslovljenem stanu, temveč da

gre za komplicirano vnelje slepiča. Zdravniki so sicer priznali, da je v takih slučajih pogo-sto težko podati kar takoj pravilno diagnozo, dejali pa so, da je kljub temu čudno, da se je mogel mladi zdravnik tako grdo zmotiti. Stvar pa je imela za zdravnika še bolj neprijetne posledice. Po mestecu se je namreč raznesla, kot je v malih podeželskih gnezdi običajno, z bliskovito naglico vest, da je nesrečna de-klica v blagoslovljenem stanu. S tem je posta-la preje ugledna rodbina predmet zasmeho-vanja. Zato je vložila mati deklce po srečno uspeši operaciji tožbo, mladi zdravnik pa je izgubil vse pacijente.

— **Najnovejši alarmni aparat.** Ruski profesor Therenin, razkritelj »ogodbe iz zraka« je iznašel na istem principu temelječi alarmni aparat. Aparat se namesti ponoči v bankah, trgovinah z dragulji itd. v bližini predmeta, ki naj se obvaruje pred tatovi. Čim se pri-bliža predmetu človek na deset do dvajset korakov, jame v bližnji policijski stražnici zvoniti zvonec, ne da bi tat o tem kaj opazil.

— **Pri gripi, bronhitisu, vnetju bezgavk,** katarju pljučnih oknic, zasluženju nosu in požiralnika, obolenosti ušes in oči, skrbite za to, da želitec in čreva z rabo prirodne gren-čice »Franz-Josef« večkrat temeljito očisti-mo. Odlični strokovnjaki za negovanje zdrav-ja potrjujejo, da tudi pri vročinskih nalezli-vih boleznih voda »Franz-Josef« trpečemu člo-veštvu izkazuje velike dobrote.

Ljubljana.

1— **Zadnja pot gospe Albine Voduškove.** In zopet smo spremili k večnemu počitku vzorno slovensko mati, ki je vse svoje živ-ljenje in vse svoje sile posvetila delu za svojo rodbino in za svoj narod. In čeprav bla-gopokojnica ni posegala v javno življenje, je imela vendar povsod številne in iskrene pri-jatelje, kar je najlepše dokazala njena zad-nja pot. Številno je bilo spremstvo, ki ga je dala Ljubljana na njeni zadnji poti in bili so sami ljudje, ki so vedeli, da izkažejo zadnjo čast vedno poštovani slovenski materi. Zlasti številno zastopano je bilo ženstvo, ki je najbolje poznalo blagi značaj pokojnice. — Med drugimi smo opazili dvorno damo gospo Tavčarjevo ter druge najodličnejše dame slo-venske družbe.

1— **Nedelja v ljubljanskem gledališču.** V nedeljo, 22. t. m. popoldne ob 15. uri se vpi-zori v drami Shakespearejeva komedija »Ukročena trgoglavka« v Oton Zupančiče-vem prevodu. Opera pa poje ob pol treh po-poldne Gounodovo opero Faust z gospo Zin-ko Vilfan-Kunčevko kot gostom v vlogi Leo-nore. Opozarjamo na izjemni začetek ob pol treh popoldne. Ob pol sedmih pa je slavno-stna akademija na čast Otona Zupančiča.

1— **Opereta »Zmagovalka oceana«.** Danes v soboto, 21. t. m. se vrši v ljubljanski ope-ri premijera, odnosno prva vpriizoritev sploh nove operete »Zmagovalka oceana«, kateri je napisal godbo zagrebški skladatelj Hir-sky, besedilo pa ravnatoko zagrebški autor Chudoba. Glasba je izredno efektivna, polna modernih plesov in lepih prikupljivih re-frenov. Libreto pa je poln humorja, izredno zabaven. Opereta je zelo skrbno pripravlje-na in prepričani smo, da uspe v vsakem po-gledu. Za njo vlada tudi zelo veliko zaniman-je v zagrebških krogih. Vrše se za premi-jerski abonma.

1— **Prijava psov.** Ljubljanske lastnike in rejnikov psov z začetnicami rodbinskih imen S, Š, T, U. in V opozarjamo, da morajo dne 20., 21., 23. in 24. januarja 1928 od 8. do 12. ure dopolne prijaviti mestnemu magistratu (Mestni trg št. 2, II. nadst., vrata št. 41) svo-je pse ter plačati za leto 1928 pasjo takso v znesku 100 Din.

1— **Opozarjamo na jutri se vršeci občni zbor** Pogrebnega društva Marijine bratovšči-ne v Ljubljani, ki se vrši v samostanski dvo-rani v Križankah ob 3 uri popoldne.

1— **Predavanje.** Sadržajni in vrtnarska po-družnica v Ljubljani priredi kakor običajno vsak terek tudi prihodnji terek, dne 24. t. m. predavanje, in sicer točno ob dvajsetih v pro-storih deklische meščanske šole pri Sv. Ja-kobu. Predavala bo g. A. dr. Piskernikova o temi »Naša planinska flora«. Vabijo se člani in tudi drugi ljubitelji vrtnarstva, da se pre-davanja udeležijo. Vstop prost.

Maribor.

m— **Ugotovitev.** Z ozirom na poročilo »Ju-trac« in nekaterih drugih listov, da je mestni svetnik NRS g. Janko Tavčar oddal pri vo-litvi mariborskega župana prazno glasovni-co smo naprošeni, da ugotovimo, da je g. Tavčar držeč se tozadnega sklepa Mestne-ga odbora NRS glasoval za župana dr. Ju-vana in podžupana dr. Lipolda in so vse na-sprotno vesti neresnične in tendenčne.

m— **Novi avtobusi.** Mestna občina je pre-jela novo pošiljatev avtobusov, s katerimi bo vzdrževala pomnoženi promet po mestu in novo zvezo z industrijskim predmestjem Tez-nom.

m— **Mariborski aeroklub.** Agilnost, ki jo je pokazal doslej novoustanovljeni maribor-ski aeroklub, more zaznamovati že sedaj najlepše uspehe. Število pripravljenih članov dosega že drugi tisoč. Spomladaj namerava prirediti klub na Tezno veliko letalsko tek-mo in se zavzame tudi za to, da se zgradi v Mariboru stalno zračno pristanišče.

Celje.

c— **Seja občinskega sveta,** ki bi se morala vršiti v petek zvečer je preložena na terek zvečer.

c— **Malo čudno se sliši.** V sled pomanjkanja dobre pitne vode se namerava ustanoviti v Zavodni vodovodna zadruga. Okoliški občin-ski zastop je seveda sklenil letno popirati s 1500 (!) Din in bi naj po preteku 15 let pre-šla naprava v last občine. Kompliciran račun!

c— **Umetniška razstava Slavka Tomerlina v Clejskem domu,** ki je bila otvorjena 19. t. m., traja do 23. t. m. Razstava je otvor-jena vsak dan od 9. do 12. ure in od 14. do 18. ure. Vstopnina 5 Din; vhod skozi glavna vrata

c— **Dne 16. t. m. je predaval na Ljud-skem vseučilišču v Celju** komponist dr. An-ton Schwab o življenju in delovanju sloven-skega skladatelja dr. Benjamina Ipavca, zdravnika v Gradcu, ki je skomponiral prvo slovensko opero »Teharski plemič«. Po pre-davanju so zapeli združeni celjski pevski zbori pod vodstvom g. Šegule Ipavčeve »Bo-di zdrava domovina«. Za lepo predavanje se je predavatelju zahvalil predsednik Ljud-skega vseučilišča g. vlad. svet. Lilek in ča-stital predavatelju k njegovi šestdesetletnici. — V ponedeljek 23. t. m. predava na Ljud-skem vseučilišču gđ. Alma Karlinova iz Cel-ja o svojem polovanju po Aziji in Avstra-liji. Potovala je nad 8 let. Predavala bo v nemškem jeziku.

c— **V celjski lokalni telefonski centrali** so izmenjali stara pretikalnika z novima.

NOVI POVERJENIKI SLOVENSKE MATICE.

Poleg že v časopisih naznanjenih 33 po-verjeništev so ustanovljena nadaljna pover-jeništva ter so jih prevzeli gg.:

34. **Celje:** Anton Zorko, pis. predstojnik okrož. sod., za Celje, Sv. Jurij ob j. ž. Store, Vojnik, Zalec;

35. **Crnomelj:** Niko Furlan, sodn. uradnik, za ves okraj;

36. **Dolnja Lendava:** Julij Amaliotti, vodja zemlj. knjige, za ves okraj;

37. **Krško:** Jos. Vutkovič, ravnatelj mešč. šole, za Krško, Leskovec, Rajhenburg, Vi-dem;

38. **v istem okraju za Bregano, Čatež, Jese-nice, Krška vas, Vel. Dolino Marija Boste-le, učiteljica v Vel. Dolini;**

39. **Laško:** Juro Kislinger, šolski upravitelj v Laškem;

40. **Limbuš:** Filip Podgornik, učitelj;

41. **Metlika:** Janko Čerček, sodnik, za ves okraj;

42. **v škočjeloškem okraju za kraje:** Gore-nja vas, Hotavlje, Javor, Leskovec, Stara in Nova Oselica, Poljane, Selce, Trata, Zelez-niki, Ziri: Matej Miklavčič na Trati p. Go-renja vas.

43. **Šmarje pri Jelšah:** Martin Lavrič, viš. sod. oficijal, za ves okraj;

44. **Vrhnika:** Dr. Avgust Leitgeb, dež. sod. svetn. in sod. predstojnik, za ves okraj;

45. **Osjek:** Josip Kamnikar, učitelj glasbe v Osijeku.

Opozarjamo na prvotni oklic, objavljen v vseh slovenskih devnikih.

Za leto 1928 izidejo o Veliki noči tri knji-ge: ena znanstvena in dve leposlovni za čla-narino 50 Din, plačljivo tudi v petih meseč-nih obrokih po položnicah ali ob sprememu knjig.

Prijave pri poverjenikih ali pismeno na društvo.

NATEČAJ

za najboljše izložbeno okn v črno-belih barvah.

Odbor »Črno-bele redute« razpisuje natečaj za najboljše izložbeno okno v črno-belih bar-vah.

Tekmovanja se lako udeležijo trgovine: 1. z manufakturo, 2. modne trgovine (a) moška moda, b) ženska moda), 3. glanterijske tr-govine, 4. trgovine s čevlji ter 5. cvetličarne.

Pogoji: 1. Vsak tekmovalci, ki se hoče ude-ležiti natečaja, mora do 23. t. m. vpsolati na naslov: Vladko Saksida, Selenburgova ulica št. 7/II, prijavo z natančnim imenom in vrsto razstavljenega blaga.

2. Za najboljša izložbena okna se podeli: kot I. in II. nagrada plakete, kot III., IV. in V. nagrada diplome.

3. Arangement poljuben in poljubnih bar-vah, predmeti črno-bele barve. Pri cvetličar-nah dovoljena tudi zelena barva listja, zelena barva se torej tu ne šteje.

4. Prijavnina, ki jo je vpsolati obenem s prijavo do 23. t. m. na zgoraj navedeni na-slov, znaša 25 Din. — Brez prijavnine se pri-jave ne bodo upoštevale.

Jurijo, ki bo ocenila izložbena okna dne 3. februarja 1928, tvorijo gg.: ing. arh. Kre-gar, prof. Jakopič, Šantel, Vaupotič, arh. Spin-čič ter urednik »Jutra« g. Gaber.

Ljubljana, dne 17. januarja 1928.

Odbor Črno-bele redute.

PRIMORJE.

Preiskave se nadaljujejo. V Trstu in dru-god se hišne preiskave nadaljujejo v naj-večem stilu. Poleg že naznanjenih slučajev beležijo te dni še te preiskave: pri Antonu Ivešič, pri uredniku Istarske Riječi Ivo Mi-hoviloviću, pri dr. Udoviču, pri uredniku »Malega lista« dr. Alojziju Berecetu, pri bra-tu dr. Alojzija Povhe, pri katerem so ne-kaj pre prej priredili preiskavo. Pravtako so iskali absolviranega eksportnega akade-mika, čigar naslova pa niso mogli dobiti. Radi tega so izdali za njim kar tiralice. Končno se je sam predstavil varnostni obla-sti. Iskali so ga radi tega, ker so mislili, da je dopisnik »Narodnega Dnevnika« iz Itali-je, kajti dotični se je baje večkrat podpisal za ing. Okretiča. (Trditve, da bi bil kak ab-solviran eksportni akademik v Italiji dopis-nik »Narodnega Dnevnika« je navadna — če že ne zlobna izmišljotina. — Op. uredni-štva.) Proti visokošolcu Lazariču, ki je bil med onimi visokošolci, ki so bili pred krat-kim aretirani v Padovi, radi tega, ker so peli slovenske pesmi, je sedaj vojaška oblast otvorila disciplinarno postopanje, ker je re-zervni časnik. Očitajo mu jugoslavofilstvo, po-leg tega pa tudi to, češ, da kako se to stri-nja z oficirsko častjo, da pomaga očetu doma pri poljskem delu. Ne vemo, kaj poreče ko-takemu vprašanju Mussolini, ki si silno pri-zadeva, da viša ravno poljedelski stan. To je že drugi slučaj, da se je uvedlo proti slo-vanskemu rezervnemu oficirju in italijanski armadi disciplinarno postopanje, radi tega, ker se dotični čuti Slovana. — Da mečejo naše ljudi iz oficirskih šol, je znano.

R. A.

Misli o olepšanju mesta Ljubljane za leto 1928.

Naše mesto je v zadnjih letih glede zunanje lepote zelo lepo napredovalo. Uravnala se je cela vrsta cest, ulic in trgov. Mnogo izmed njih so se novo tlakovali, osnovali in razširjali so se parki, izboljšala se je razsvetljava; so to naprave, ki dajejo mestu polagoma nov in prikopen značaj.

Za leto 1928 je po razvoju stavbenega gibanja glede na stanje mestnih financ priporočljivo, da se mestna uprava loti manj dragocenih akcij ko lani, ki pa bodo v svoji celoti pripomogle, da zadobi mesto še prijaznejše lice.

V tem pogledu je najbolj nujno razširjenje podaljšanje Gledališke ulice nasproti prve državne gimnazije. Kdor gleda iz lepo tlakovanega prostora pred opernim gledališčem proti severu, tega nemilo moti v cestišče moleči stari plot vrta Tomažičevih dedičev, ki zapira eno najvažnejših dovodnih žil iz Gospodarske ceste kot sporednico Dunajske ceste. Z odpravo te najgrše ograje v središču mesta bi se ne vršilo samo nujno potrebno olepševanje tega mestnega dela, ampak, bi se tudi odpravila prometna nevarnost na vogalu Puharjeve in Knezove ulice.

Treba je, da se letos Muzejski trg uravna in morda po načrtih prof. dr. Plečnika popolnoma preuredi. V ta namen je potrebno, da se pristava, odnosno gospodarsko poslopje mestne občine, ki sedaj moli v Muzejski park, podre ter sa se park razširi do črte, ki jo označujeta podaljšana Šubičeva in Gledališka ulica.

Prospekt na operno gledališče raz Muzejskega trga odnosno pogled na Muzejsko poslopje od opernega gledališča zavira gosta in nelepa vrsta preveč košatih kostanjev v podaljšani Knafeljevi ulici. Od teh so se nekateri morali, ker so širili preveliko vlogo. Že posekati. Priporočati je, da se ves ta nepotrebni in nelepi drevored poseka, na njegovo mesto pa zasadi drevored manjših dreves, ki ne zrastejo preobratno. Za uravnavo Muzejskega trga bi se moral tudi Valvazorjev spomenik, kakor je bilo prvotno mišljeno, postaviti v sredo parka pred pročelje Muzeja.

Nujno potrebna je regulacija Vegove ulice, ki je bila že lani napovedana. Opozorjamo pa na to, da je ta ulica mnogo preširoka ter da jo bo treba na strani, ker stoji poslopje Glasbene Matice, v lahmem loku, držecem proti Valvazorjevemu trgu, zožiti za najmanj 10 m.

Sporedno s to regulacijo je treba izregulirati tudi Valvazorjev trg; na vsak način pa obnoviti popolnoma razdrti pločnik pred cerkvijo v Križankah.

Emonska cesta se je lani na levi strani deloma opremila z novimi robniki, treba je, da se tudi na desni strani pločnik ob Jelačnikovih hišah, do Aškerčeve ulice razširi in asfaltira.

Ponovno je bila čitati v časopisih želja prebivalstva Križevniške ulice, da naj se ondi vendar enkrat napravijo novi pločniki. To željo mestni magistrat lahko izpolni, ne da bi si nakopal preveč stroškov, ker je, kakor nam znano, mestnemu stavbenemu uradu na razpolago še mnogo portirnih plošč, ki so se pridobile pri asfaltiranju cest in ulic.

Z istim materijalom bi se lahko izvršilo prenovljenje in razširjenje pločnikov na Turjaškem trgu, odnosno v podaljšani Čevljarški ulici.

Lepo izvršene uravnave Mestnega trga in Zidovske ulice bodo toliko časa ostale brez

pravega utisa, dokler se ne izvrši tlakovanje malenkostnih prostorov pod Trnovo in na Jurčičevem trgu, ki bi se že lani prav lahko izvršilo brez večjih stroškov.

Nepopolno je ostalo tlakovanje prostorov pred Skofijo, najbrže zaradi tega, ker se ni moglo priti glede materiala, s katerim naj se tlakuje, do zaključka. Zveza Mestnega trga s že tlakovano Poljansko cesto, odnosno Kopitarjevo ulico pa je, da bo tlakovanje enotno, zelo potrebna.

Tudi Semeniška ulica, naj bi se, kakor je bilo napovedano, tlakovala, če ne drugače pa s starimi že rabljenimi ploščami, pridobljenimi v okolici stolnice.

Z zidavo novih stanovanjskih hiš mestne občine na Poljanskem nasipu je v tesni zvezi delna regulacija tega nasipa. Polovica dreves na njem se je že posekalo, ker je bilo treba nasip razširiti v brežino, ki jo označuje regulirana Ljubljanska S tem se je omogočilo s vzhodne strani dovoz do bodočih poslopij, ki je bil že nujno potreben. Tak dovoz ej treba tudi z zapadne strani vsekakor omogočiti, če ne drugače tudi s tem, da se žrtvujejo še preostala drevesa, ki itak ne nudijo več posebno lepe slike; vsekakor bi se moralo pa odstraniti na Poljanskem nasipu deloma leseno skladišče tovarne Reich ter razširiti cestno črto tudi preko vrta sosesdne hiše. Ves na novo uravnan Poljanski nasip bi bilo proti Ljubljanci ograjiti z lično, čeprav leseno ograjo, ob njej pa zasadi breste, javorje, akacije ali podobna neprehitro rastoča drevesa.

Tudi St. Peterski nasip od Zmajskega mostu do St. Peterskega mostu je treba najmanj za pol metra dvigniti, da se strmec proti mostoma ublaži. To se bo lahko zgodilo na progi od St. Peterskega mostu do Usnjarske ulice. Nasuti bi bilo ondi materijal, ki se bo dobival pri kopanju temeljev za mestne stanovanjske hiše na Poljanah. Obenem naj bi se ob zidu Polakove tovarne napravil širok pločnik uporabivši že prej omenjene portirne plošče, ki jih je še dovolj na razpolago. Pripomniti je treba, da je postal St. Peterski nasip vedno bolj priljubljena prometna žila, ki omogoča vsled svoje večje širine in preglednosti voznikov varnejšo in hitrejšo vožnjo ko pa ozka in vijugasta St. Peterska cesta. Posamezna drevesa, ki mole v cestišče St. Peterskega nasipa naj pa se v prid temu prometu odstranijo.

12. Od večjih odvodnih žil je na vshodu mesta najbolj potrebna razširjenja Zaloška cesta, ki izkazuje prav velik promet, koje cestišče pa je ravno zaradi tega postalo mestoma preozko. Razširjenje se da izvesti v prvem delu od St. Peterske cerkve naprej lahko s tem, da se pomakne ograja deželne bolnice za 3 m nazaj, sedanji hodnik pa spremeni v cestišče.

Ena najbolj potrebnih, ker na pol izvršenih regulacij je gotovo uravnavanje Masarykove ceste pred glavnim kolodvorom, ki se je začela leta 1926, a je leta 1927 popolnoma zastala. Posebna grda in deloma nevarna je netlakovana proga od hotela Južni kolodvor do Miklošičeve ceste, ki je ob slabem vremenu ena sama mlakuža. Enako slab utis napravlja tudi na pol izvršeno tlakovanje desnega dela Masarykove ceste od Resljeve ceste do Kolodvorske ulice. Tudi ostali del Masarykove ceste do križišča za Dunajsko cesto se mora v tekočem letu uravnati. Prvi utis, ki ga dobi tujec od našega mesta, je merodajen in ta je sedaj vse prej nego pri-

kupen. Pri regulaciji te ceste bo treba poskrbeti po izvršenem tlakovanju tudi za izdatno in moderno razsvetljavo in sicer s takimi obločnicami, kakor jih stoji sedaj dvojje pred kolodvorom. Namestiti bi jih bilo treba od kolodvora do Dunajske ceste najmanj pet, od kolodvora do Resljeve ceste pa najmanj troje. — Obžalovati je, da so se letos asfaltirali pločniki ob desni strani ceste le na polovico, to polovičarstvo pa napravljaja precej siromašen utis. Vedno zopet je treba poudarjati, da le široki pločniki dajejo mestu velikomesten značaj. To zahteva tudi zelo živahen promet do glavnega kolodvora, da ne bodo prihajajoči in odhajajoči potniki hodili deloma po blatu.

Tudi na Dunajski cesti bi se moral pločnik od poslopja Gospodarske zveze do kavarn Evrope asfaltirati do že postavljenih robnikov. Križišče med Dunajsko cesto in Gospodarsko cesto je treba končno uravnati, tako in razširiti v širokem loku, ki bi deloma presekala dosedanja privatni prostor pred kavarno Evrope. Električna ura, ki je ondi postavljena, bi se morala zavarovati s takozvanim otokom, asfaltiranim okroglim pločnikom, ki bi se zgradil v premeru 2 m okoli ure. Ondi bi bilo tudi varno mesto za službujočega stražnika.

Tudi na Gospodarski cesti do križišča Knezove, odnosno Vošnjakove ulice je treba razširiti na obeh straneh pločnike do cestnega roba. Nepotrebni in grdi kostanji, ki so posebno pred dramskim gledališčem, kamor niku le v škodo, pa naj se posekajo. Ta cesta, ki je postala ena glavnih Ljubljanskih cest, naj se izdatneje razsvetli s 5 do 6 obločnicami v višini drugega nadstropja.

Tlakovanja nujno potreben je Trg pred dramskim gledališčem in pa njega odrastki. Gradišče in Igriška ulica oba do križišča Gregorčičeve ulice. Pri tej priliki naj se pločnik pred Lukmanovo hišo pred dramskim gledališčem razširi na dvakratno dosedanja širino, dosedanja tlak pa zamenja za asfaltom. Razsvetljava na tem trgu je slaba, posebno pred dramskim gledališčem, kamor naj se postavita ona dva kandelabra, ki stojita pred opernim gledališčem, ker sta postala ondi vsled izdatne električne razsvetlave popolnoma odveč. Nad vhomom v Gradišče med Lukmanovo in Hribarjevo hišo

naj se razobeši v višini drugega nadstropja obločnica toda tako, da bo vidna tudi že z Erjavčeve ceste. Igriška ulica naj se vsa razsvetli s plinsko razsvetljavo, ker ni uvideti, zakaj bi bili samo začetek in konec te ulice dobro razsvetljeni, dočim je na sredi komaj za silo razsvetljena z dvema boraima električnima žarnicama; saj je vsa ostala okolica te zelo prometne ulice, tako n. pr.: Rimska, Bleiweisova in Erjavčeva cesta, že preskrbljeni s plinskimi svetilkami. Treba je razbremeniti električno razsvetljavo, ki se vedno bolj potrebuje v zunanjih okrajih. Uprava planarne od prevrata sem v tem oziru še ni ničesar pomembnejšega storila.

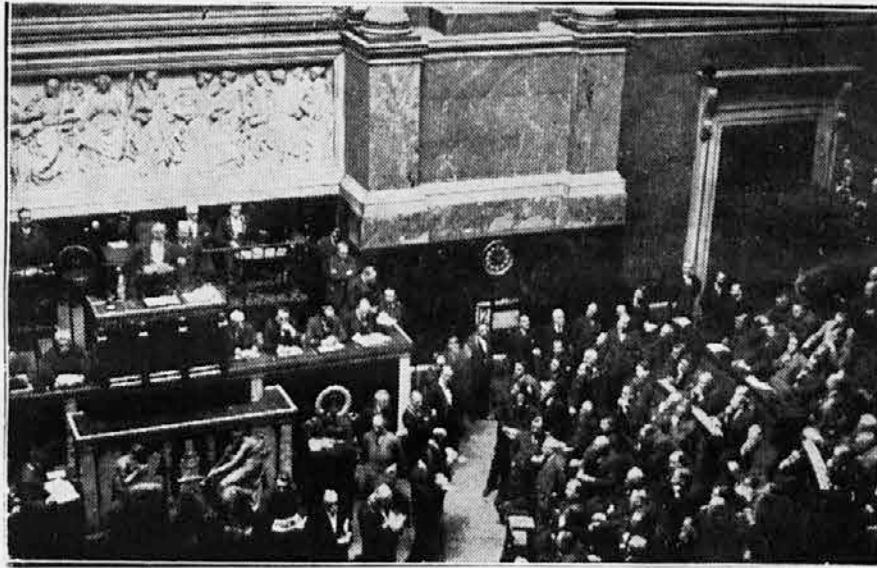
Tudi Gregorčičeva cesta se mora pomestiti s tem, da se napravi od hiš Kranjske hranilnice do križišča z Igriško cesto manjkajoči tlak iz porfirnih plošč, ki jih ima mesto dovolj na razpolago; od tega križišča naprej naj se primorajo posestniki onih vil, ki so bile zgrajene po letu 1896, da napravijo na svoje stroške pločnike bodisi asfaltirane, bodisi porfirne. To velja posebno za desno stran ceste Ta cesta je ena izmed onih, ki je vsled svoje širine in premajhnega prometa zelo dolgočasna. Zaradi tega je ponovna zahteva v naših listih, da se ta in Erjavčeva cesta zasadi s drevoredom na obeh straneh, zelo upravičena.

Tudi na Rimski cesti, tam ker je široko križišče z Bleiweisovo cesto je treba podaljšati in razširiti pločnike okoli sedanje Horvatinove hiše. Na tem križišču je treba napraviti otok s 6 m visokim kandelabrom za obločnico.

Končno moramo opozarjati na nedostatek tlakovanih prehodov na cestah in ulicah, ki se bodo v doglednem času šele tlakovale, tako na pr.: na Bleiweisovi cesti nasproti vile Česnik, v Igriški ulici nasproti Boršnikovega trga, v pričetku ceste v Rožno dolino ob železniškem prehodu itd.

Lepih in hvaležnih nalog je torej dovolj za naš dovi občinski svet! Hic Rhodus!

PRISPEVAJTE V FOND ZA AKADEMIJO ZNANOSTI IN UMETNOSTI IN ZA NARODNO GALERIJO V LJUBLJANI.

V Franciji je bilo aretiranih pet komunističnih poslancev. Parlament se je namreč izjavil 196 proti 176 glasovom za ukinitve imunitete teh poslancev. Na sliki vidimo zasedanje francoskega parlamenta in sedeže komunističnih poslancev.

Ivan Hribar:

MOJI SPOMINI.

Od 1853. do 1910. leta.

Ali pa drug primer. — Ko nam je govoril o usodni bitki pri Suhah Krutah na Moravskem polju, dne 26. avgusta 1278, v kateri je poginil češki kralj Otakar Přemyslovec II., pripovedoval nam je, da je izdajalski Milota Zdrad z Dedic takrat, ko se je nagibala zmaga že na Otakarjevo stran, pridiral na konju ter mu na ves glas po češko kričal: »Beži! Beži!« Takrat pač nisem mogel presoditi, da bi se bil ta klic v češčini glasil drugače in ne, da bi ga v bujnem trušču in metežu ne bilo umeti. Že slovanske besede v ustih plemiča, namenjene kralju, so meni — ki iz gosposkih ust skoro nikdar slovanske besede čul nisem in ki sem mislil, da mora poveljevanje pri vojaki biti povsod le nemško — neznansko imponovale. Naravna posledica tega je pa bila, da sem pri tisti priliki prišel do spoznanja, kako škoda je bilo, da kralj Otakar II. ni premagal Rudolfa I. Vse, kar je iz tega spoznanja izviralo, datuje že od tega profesor Melzerjevega pripovedovanja.

Tiste čase sem začel marljivo čitati vse, kar mi je slovanskega v roke prišlo ter sem se zlasti navduševal ob »Janežičevem Glasniku«. V četrti šoli smo ustanovili nekateri — med katerimi je bil tudi sedanji župnik Ljudevit Škufca — svoj list, ki smo ga v več izvodih pisali ter razdeljevali in priobčevali v njem pesmi in prozaične sestavke. Ta list smo imenovali »Slovenski mladenci«.

Četrtošolca izbral me je bil v začetku šolskega leta profesor Weichselmann, ki je upravljal takrat gimnazijsko knjižnico, za svojega pomočnika. Hodil sem k njemu v knjižnico vsak četrtek dopoldne od 9. do 12. ter mu pomagal urejevati knjige in voditi zapisnik o tem, komu in kaj je posodil. Pri takem urejevanju pride Weichselmannu v roke stara — če se ne motim v 1786. letu — v švabahu natisnjena Nejedlega češka slovnica in Weichselmann, ki je — mimogrede rečeno — bil dobra in blaga duša, pomoli mi to knjižico ter pravi: »Vi imate talent za jezike;

učite se češki!« Ta trenutek je morda veliko odločil v mojem življenju, kajti vzel sem slovnico ter sem se začel tako pridno učiti češkega jezika, da sem proti koncu šolskega leta mogel že čitati in po večini tudi umevati češke časnike. To me je napotilo, da sem začel tudi hrvatske knjige jemati v roke in čudil sem se, kako sem tudi le-te mogel zvečine že umeti. — Ko je potem v peti šoli pri slovenščini prišel pouk staroslovenščine in sem se naučil cirilice, posegel sem po ruskih knjigah. V nekem času sem mogel tudi že le-te čitati in večkrat sem se potem v življenju spominjal blagega profesorja Weichselmanna, ki je na ta način vzbudil v meni veselje do učenja slovanskih jezikov ter mi s tem odprli veličastni hram slovanskega jezikoslovja, obenem pa mi vsadil v srce tudi slovanski ponos ter ljubezen do vesoljnega slovstva.

Razume se samoposebi, da je, čim bolj sem se uglašal v slovansko čtivo in čim bolj sem se pečal z literaturo, rastlo v meni tudi navdušenje za sveto našo stvar — rastlo ne po dneh, temveč po urah in že tistikrat sem se zaveril, da posvetim kedaj svojemu rodu vse svoje skromne moči. — To navdušenje je pa dovedlo tudi skoro do katastrofe. V šoli smo namreč imeli součence, o katerem se je govorilo — ali po pravici ali ne, še danes ne vem, siromak je kasneje umrl — da je hud nemškutar ter da hodi nas, kar se nas je ogrevalo za slovensko stvar, tožiti ravnatelj in nemškim profesorjem. Da je to razgorelo vse rodoljubno navdahnjene součence, se razume samo po sebi. Jaz in še dva druga dijaka, ne da bi bili pomislili, kakšne posledice utegne to imeti, smo mu pisali pismo, v katerem smo ga vehementno napadli ter mu očitali stvari, o katerih še danes ne vem, če so bile resnične ali so nam jih po krivici našepetali nekateri drugi dijaki. Dotični součenec je nesel pismo ravnatelju in začela se je stroga preiskava. Videč to, prijavil sem svoj izstop iz šole in izročilo se mi je, ker je bilo prvo polulete že blizu konca, semestralno izpričevalo; druga dva tovariša sta bila pri konferenci izključena. — Drugo polulete sem ostal doma ter sem se pripravil za izpit; a deželni šolski svet mi ga zaradi nekih formalnosti ni dovolil. Izgubil sem

vsled tega eno leto, kajti še le leto nato sem vstopil v Novem mestu zopet v peto šolo.

Ko sem postal petošolec, vzbudila se je v meni naenkrat želja po kakem zaslužku. Stanovanje sta mi sicer plačevala roditelja in hrano sem imel tudi; a kadarkoli sem hodil za vodo, kjer so prodajali sadje, se mi je vselej zbudilo hrepenenje po njem. Ker sem bil večinoma suh ko poper, zbirale so se mi vedno sline v ustih, ko sem korakal med polnimi koši vabljivih češpelj ali med jerbasi lepega grozdja, rdečih jabolok in okusnih hrušk. Le kak součenec me je včasih rešil Tantalovih muk, davši mi od sadja, ki ga je kupil zase, po kak komad. — Slučajno sem iz pogovorov pred šolo izvedel, da trnovski kaplan Luka Jeran podpira ubožne dijake. Nekega četrtega dopoldne ojunamim se, podam se v trnovsko župnišče in popotrkam pri njem. Bled mož, suhljatega, a prijaznega obraza, odpre vrata in jaz mu kar med njimi povem, kaj me je k njemu pripeljalo. Povabi me k sebi v sobo. Tu me vpraša, če se čutim sposobnega prevajati mu iz nemščine za »Zgodnjo Danico« sestavke, katere mi označi. Potrdim mu to in on poišče na svoji pisalnici iz kupa časnikov, ki so jo pokrivali, list ne navadno velikega formata. Bil je to nek nemški časnik iz Amerike, katerega ime mi ni ostalo v spominu. Označi mi v njem daljši članek ter mi ga izroči, češ, da za prevod, če bode sposoben za natis, dobim nagrado. Kdo je bil veselejši od mene! Saj sem si bil v svesti, da mu spis dobro prevedem. Že naslednjega dne popoldne sem bil zopet pri njem. On čita prevod, prikimava, namrgoduje se, prikimava zopet; pogleduje me od časa do časa od strani in končno pravi: »Prevod ni brez napak, toda te se bo dalo popraviti. Sicer pa vidim, da imate talent.« — Na to seže v predalček svoje pisalnice in mi stisne tri goldinarje v roke. Jaz bi bil pri tem najraje veselja poskočil; a premagam se in se zahvalim. Luka Jeran pa mi da drug list, mi označi neko precej dolgo pesem in pravi: »Sedaj pa poskusite s tem-le. Pravila poetike vam morajo biti znana. Morebiti pojde. Toda prevoda mi ne smete prinesiti pred prihodnjim četrtkom!«

(Dalje prihodnjič.)

KMETSKE HRANILNI IN POSOJILNI DOM

Račun pošne hranilnice št. 14.257.

reg. zadr. z neom. zav.

Brzjavke: „KMETSKE DOM“. Telef. št. 2847.

V LJUBLJANI -- Tavčarjeva (Sodna) ulica šte. 1, pritličje.

DAJE:

Posojila na vknjižbo, proti poročstvu ter zastavi premičnin in vrednostnih papirjev ter dovoljuje kredite v sekočem računu pod najugodnejšimi pogoji.

OBREŠTUJE VLOGE

na knjižice čistih **6%** brez odpovedi.
Večje stalne vloge in vloge v tek. računu po dogovoru.

PRESKRBUJE:

Kavcije, inkase, srečke in vrednostne papirje ter čeke in nakaznice (nakazila) na druga mesta.

URADNE URE:

Vsak delavnik od 8. do 12.½ in od 3. do 4.½.

Pooblaščen prodajalec srečk državne razredne loterije.

Najboljši šivalni stroj je samo „Gritzner“ in „Adler“ za dom, obrt in industrijo. — Najlepše opreme. — „Novost“ je damska pisalna miza pri:

Josip Petelinc
Ljubljana

blizu Prešernovega spomenika ob vodi.

15 letna garancija.

Pouk vezenja brezplačen.

Najnižje cene.

Carlinsko posredniški in špedicijski bureau

» GROM «

LJUBLJANA, Kolodvorska ulica 41

Naslov brzjavkam: „GROM“. Telefon 2454.

Podružnice: Maribor, Jesenice, Rakek.

Obavljajo vse v to stroko spadajoče posle najhitreje in pod kulantnimi pogoji.

Zastopniki družbe spalnih voz S. O. E. za ekspresne pošiljke.

VINOCET

tovarna vinskega kisa, d. z. o. z., Ljubljana
nudi

najfinejši in najokusnejši
namizni kis iz vinskega kisa.

Zahtevajte ponudbo. ... Telefon šte. 2389.

Tehnično in higijenično najmoderneje
urejena kisarna v Jugoslaviji.

Pisarna: Ljubljana, Dunajska cesta št. 1a, II. nadstr.

Mestni pogrebni zavod v Ljubljani

se je preselil in posluje od 16. januarja 1928 dalje v lastnih prostorih

na Ambroževem trgu št. 7

Postaja cestne železnice pri Sv. Peterskem mostu.

Telefon št. 2015.

P. n. občinstvo se naproša, da se v slučaju potrebe zgleda v uradnih prostorih na Ambroževem trgu 7, pritličje, levo, ker je zavod vsak čas in ob vsaki uri na razpolago.

P. n. občinstvo se dalje opozarja, da prevzema zavod prepeljave umrlih v ali iz Ljubljane, v tu- in inozemstvo po najnižjih cenah.

Velika zaloga vsakovrstnih lesenih in kovinskih krst ter vseh drugih pogrebnih potrebščin.

Razpis.

Zbornica za trgovino, obrt in industrijo
razpisuje oddajo

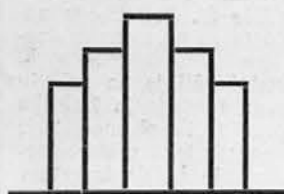
vodovodne in električne inštalacije

za stanovanjsko hišo na Bleiweisovi cesti v Ljubljani.

Vsi potrebni podatki se dobijo od 23. t. m. dalje med uradnimi urami pri podpisnem uradu.

Pravilno sestavljene in zapečatenе ponudbe je vložiti do 31. januarja 12. ure opoldne pri podpisnem uradu.

Zbornica za trgovino, obrt in industrijo
v Ljubljani.

SALDA-KONTE, ŠTRACE, JOURNAL, ŠOLSKE ZVEZKE, MAPE, ODJEMALNE KNJIŽICE, RISALNE BLOKE ITD.

NUDI PO IZREDNO UGODNIH CENAH

KNJIGOVEZNICA

K. T. D.

V LJUBLJANI, KOPITARJEVA ULICA 6/II.

TISKARNA
MERKUR
LJUBLJANA
SIMON GREGORČIČEVA UL.

se priporoča

za naročila v tiskarsko stroko spadajočih del.

MALI OGLASI.

Za vsako besedo se plaša 50 par. Za debelo tiskano pa Din 1.—.

Zahvala.

Podpisana se Trgovskemu dobrodelnemu društvu »Pomoč« v Ljubljani najtopleje zahvaljujem za točno izplačano posmrtnino po pokojnem sinu Antonu Ravhekarju, trgovcu v Ljubljani.

Ivana Ravhekar,
Boh. Bistrica.

Zahvala.

Podpisani se Trgovskemu dobrodelnemu društvu »Pomoč« v Ljubljani najtopleje zahvaljujem za točno izplačano posmrtnino pokojni soprogi Frančiški Križnar.

Anton Križnar, trgovec,
Stražišče pri Kranju.

Šivilja,

dobro izurjena, išče službo. Gre šivati tudi na dom. — Naslov v upravi lista.

Premog - čebin
Wolfova 1/II. - Telef. 205A.

Prodaj

dve boljši 4vrstni harmoniki, in sicer dvo- in triglasno firme Lubas. — Harmoniki imata lep in prijeten glas in sta dobro ohranjeni. Napredaj sta pri Stefanu, 5. mestna hiša na Kobaridski cesti, Bežigrad, Ljubljana

Oglašujte v
Narodnem Dnevniku.

Na drobno **Vir za nabavo** Na debelo

Galanterija čipk, vezenin, raznih žnor, svilenih trakov. Volne in bombaža za pletenje, škarje, žlice, noži. — Kompletne potrebščine za šivilje, krojače, čevljarje in tapetnike, le pri:

Josip Petelinc
Ljubljana

blizu Prešernovega spomenika ob vodi

Cene nizke!

Posredstva točno!

Inserati v
„Narodnem dnevniku“
imajo velik uspeh!

Najvarneje in najugodneje se nalaga denar pri pupilarnem zavodu, ki obstoji že 64 let

CELJSKA MESTNA HRANILNICA
V CELJU, KREKOV TRG (v lastni palači pri kolodvoru)

Prihrankom rojakov v Ameriki, denarju nedoletnih, ki ga vlagajo sodišča, ter naložbam cerkvenega in občinskega denarja, posveča posebno pažnjo.

Za hranilne vloge jamči poleg premoženja hranilnice

ŠE MESTO CELJE

z vsem premoženjem in vso davčno močjo.

Hranilnica daje posojila na zemljišča, po najnižji obrestni meri. Vse prošnje rešuje brezplačno.